

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 1 – 2 (514 – 515) година XL

24 февруари 2022 година

Университетът е в топ 5 на българските вузове според испански рейтинг

Награда „Студент на годината“
връчва за първи път в
Педагогическия и Философско-
историческия факултет

На стр. 8

Има ли славянство днес

На стр. 4

На стр. 3

Стр. 2 Развитие на академичния състав на
Пловдивския университет през 2021 година

В Броя ще прогледете още:

- Неизпратеното писмо на Н. В. Гогол
- Евтимий Търновски и Паисий Хилендарски:
за извора и „бягството“ от него
- Студенти химици участваха в семинара
„Стабилност на фармацевтични продукти“
- „На фокус: преводът“ – Иглика Василева
и одисеята на преводача

- Уроците на проф. Леон Митрани
за посветилите се на науката
- Студенти и преподаватели от ФИСН мислят
заедно зелени решения за своя град
- Събитията през Месеца на човешките
ресурси бяха насочени към бъдещата
реализация на студентите

Развитие на академичния състав на Пловдивския университет през 2021 година

Академични длъжности

ПРОФЕСОР

Елена Петрова Сомова – Факултет по математика и информатика
Тодорка Живкова Терзиева – Факултет по математика и информатика

Веселин Иванов Койчев – Педагогически факултет
Румен Костадинов Попов – Физико-технологичен факултет
Соня Костадинова Трифонова – Биологически факултет
Галина Мирчева Илиева – Факултет по икономически и социални науки

Татяна Иванова Ичевска – Филологически факултет
Нина Димитрова Герджикова – Филиал Смолян

ДОЦЕНТ

Петър Иванов Копанов – Факултет по математика и информатика
Елена Димитрова Апостолова-Кузова – Биологически факултет
Адриана Христославова Любенова – Философско-исторически факултет

Даниела Антонова Шехова – Физико-технологичен факултет
Стоил Иванов Иванов – Физико-технологичен факултет
Траян Павлов Йосифов – Факултет по икономически и социални науки

Добринка Иванова Стоянова – Факултет по икономически и социални науки

Даниела Добрева Пастармаджиева – Факултет по икономически и социални науки

Иван Василев Тричков – Педагогически факултет
Елица Руменова Стоилова – Философско-исторически факултет

Христина Петрова Георгиева – Физико-технологичен факултет
Йорданка Петрова Стефанова – Химически факултет
Антоанета Анастасова Ангелачева – Химически факултет

ГЛАВЕН АСИСТЕНТ

Джесика Сиаботару Де Манев – Филологически факултет
Ивелина Венкова Велчева – Факултет по математика и информатика

Яна Михайлова Христова-Иванова – Биологически факултет
Делко Атанасов Златански – Физико-технологичен факултет
Йордан Георгиев Тодоров – Факултет по математика и информатика

Борислав Петров Тосков – Факултет по математика и информатика
Александър Петров Петров – Факултет по математика и информатика

Десислава Иванова Колчакова – Биологически факултет
Цветелина Руменова Младенова – Биологически факултет
Живко Маринов Желев – Биологически факултет
Мина Михайлова Тодорова – Химически факултет
Станислава Иванова Клисарова-Белчева – Факултет по икономически и социални науки

Андреан Василев Славчев – Юридически факултет
Венелина Стоева Стоева – Педагогически факултет
Бистра Димитрова Поповска – Филологически факултет
Роберто Адинолфи – Филологически факултет
Стоян Николов Димитров – Педагогически факултет
Мая Спасова Соколова – Педагогически факултет
Христина Христова Григорова – Педагогически факултет

Научни степени

ДОКТОР НА НАУКИТЕ

Тихомир Илиев Въчев – Биологически факултет
Петко Иванов Бозов – Химически факултет

ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

Атанас Михайлов Миков – Биологически факултет
Андреан Василев Славчев – Юридически факултет
Илияна Илиева Митева – Юридически факултет
Ралица Георгиева Кунчева – Педагогически факултет
Христиана Николаева Кръстева – Филологически факултет
Даниела Минкова Стоянова – Юридически факултет
Иван Иванов Бодлев – Юридически факултет
Детелина Георгиева Овчарова – Филологически факултет
Недялка Иванова Петрова – Юридически факултет
Георги Василев Пенчев – Факултет по математика и информатика
Димитър Георгиев Христов – Факултет по математика и информатика

Тодор Илиев Костадинов – Факултет по математика и информатика
Емилия Йорданова Ангелова-Ховагимян – Юридически факултет
Женя Иванова Иванова – Философско-исторически факултет
Донка Георгиева Пехливанова – Юридически факултет
Цветанка Стефанова Хугасян – Юридически факултет
Владимир Симеонов Величков – Педагогически факултет
Дилиян Илчев Манолов – Педагогически факултет
Роза Любенова Динчева – Педагогически факултет
Зоя Неделчева Капон – Педагогически факултет
Александра Илиянова Николова – Факултет по математика и информатика

Десислава Сашева Апостолова – Педагогически факултет
Теодора Живкова Бахчеванова – Педагогически факултет
Кристина Родиславова Овчарова – Педагогически факултет
Мила Костадинова Златева – Педагогически факултет

Майа Бисерова Фьодорова-Радичева – Педагогически факултет
Елица Димитрова Миланова – Филологически факултет
Делко Атанасов Златански – Физико-технологичен факултет
Татяна Кирилова Цанкова – Биологически факултет
Цветелина Руменова Младенова – Биологически факултет
Венелин Христов Петков – Биологически факултет
Димитър Васков Фиданов – Факултет по математика и информатика
Антоанета Петрова Йорданова – Факултет по математика и информатика

Екатерина Борисова Лазарова – Факултет по математика и информатика

Диян Великов Великов – Факултет по икономически и социални науки

Любка Стоянова Славова – Факултет по математика и информатика
Даниел Николаев Каменов – Филологически факултет
Кирил Найденов Кирилов – Педагогически факултет
Лъчезар Владимиров Африканов – Педагогически факултет
Александър Антонов Ангелов – Педагогически факултет
Десислава Иванова Колчакова – Биологически факултет
Диана Русева Башева – Биологически факултет
Радослава Стоянова Стоянова – Биологически факултет
Елиза Владимировна Котева – Биологически факултет
Ивица Димов – Биологически факултет

Димо Петков Хаджиев – Юридически факултет
Станислав Митков Асенов – Физико-технологичен факултет
Веселина Руменова Тавкова – Факултет по математика и информатика
Тони Пламенов Каравасилев – Факултет по математика и информатика

Радка Тодорова Златанова – Факултет по математика и информатика
Сема Джевджет Куцарова – Филологически факултет.

Университетът ни е в ТОП 5 на испанския рейтинг на българските висши училища по научноизследователска дейност

През юбилейната година Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ бе включен в ТОП 5 на класацията на висшите училища по научноизследователска дейност у нас. Това сочи базата данни на испанската организация SCImago Institutions Rankings (SIR), която обединява Испанския национален изследователски съвет, Университета на Гранада, Университета „Карлос Трети“ в Мадрид, Университета на Алкала, Университета на Естремадура и други образователни институции в Испания. Проучването на световните университети по фактори като изследователска дейност, иновации и въздействие върху обществото се подготвя от 2009 г. и обхваща 4126 научни институции, сред които и 688 висши училища от цял свят.

Според базата данни за 2021 г. Пловдивският университет е на пето място сред първите университети в България. Включването ни в първата петица на испанската класация е още едно признание за нас, след като с решение на Министерския съвет получихме статут на изследователски университет за следващите 4 години.

Освен ПУ „Паисий Хилендарски“ на критериите за изследователски университети отговарят още 6 университета в България. От основно значение за получаване на подобен статут са количеството и качеството на научната продукция, както и броят на цитиранията в научната литература.

SCIMAGO
INSTITUTIONS
RANKINGS

Статутът на изследователско висше училище бе въведен в Закона за висшето образование през 2020 г. и се дава за значим принос в развитието на важни обществени области чрез върхови научни изследвания и високи резултати от научноизследователска дейност, оценени съгласно с обективни показатели.

Като широкопрофилен университет в тази група ПУ „Паисий Хилендарски“ се отличава със значителен брой защитили докторанти, сериозен дял на привлечени средства от международни и национални проекти и програми, както и на договори с български и чуждестранни предприятия.

Професионализъм, динамика, иновации и устойчивост определят развитието на университета на старта на 2022 година, през която ще бъдат отбелязани и 300 години от рождението на патрона на университета Паисий Хилендарски.

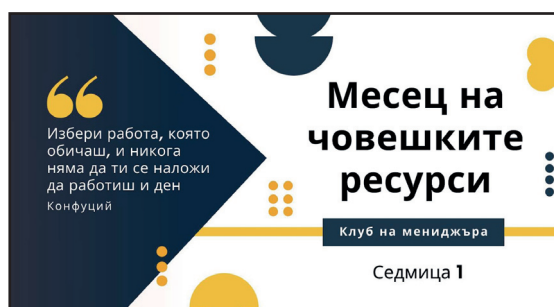
Събитията през Месеца на човешките ресурси бяха насочени към бъдещата реализация на студентите

Три седмици, три лекции, петима гости, три стажантски програми в световни фирми – това беше *Месецът на човешките ресурси*, който Клубът на мениджъра към Факултета по икономически и социални науки на Пловдивския университет организира през януари. В събитията се включиха личности с разнообразни компетенции и опит, които споделиха с колегите за своята професионална реализация.

Гости на първата лекция бяха доц. д-р Мина Ангелова, преподавател във ФИСН на ПУ, и Мариета Гърдева – експерт по подбора в *АББ България*. Доц. Мина Ангелова представи кои са ключовите компетентности, които трябва да притежаваме, и как да ги придобием. Сподели каква е тайната на успеха, която комбинира „меки умения“ и „твърди умения“, и какво представляват двете категории. Също и кои са уменията, които работодателите от бъдещето ще търсят. Мариета Гърдева даде съвети как да се представим добре на интервю за работа: как да се подготвим, какво и как да правим на него.

Втората лекция беше на тема „CV, мотивационно писмо и характеристики на пазара на труда“. Гост лектор беше Светлозар Петров, управител на *JobTiger*. Сивито е първото нещо, което фирмата, в която сме кандидатствали, вижда за нас. Светлозар Петров ни разказа подробно за всеки един от компонентите на автобиографията. Подчерта допълнителните умения и постижения, които е хубаво да имаме, например участие в извънкласни дейности като Клуба на мениджъра. Гостът обясни какво трябва да съдържа мотивационното писмо и анализира актуалното състояние на пазара на труда, какви специалисти се търсят и предлагат и как пандемията се отрази на бизнеса.

За последната лекция клубът покани представители на световни фирми, които представиха възможности за платен стаж в техните компании. Първият гост беше Бояна Мерджанова, застрахова-

телен консултант в *МетЛайф България*. Стажовете, които обяви, са за застрахователен консултант – с продължителност 6 месеца и гъвкаво работно време. Втората фирма беше *Санмина България*, представена от Борислав Чернев, който е ръководител на отдел „Покупки“. Стажовете в организацията продължават 4 месеца – от юни до септември, и са в отделите „Тестинг“, „Поддръжка“, „Индустриализация“, „Качество“, „IT отдел“, „Финанси“, „Човешки ресурси“,

„Планиране“, „Покупки“. Повече информация за стажовете и как може да кандидатствате, ще научите на страницата на клуба.

Искаме да благодарим на всички гост лектори за участието и ценната информация, която споделиха: Мина Ангелова, Мариета Гърдева, Светлозар Петров, Бояна Мерджанова и Борислав Чернев.

За събитията, които се организират през януари, беше споделено освен в социалните мрежи на клуба и в ПловдивПрес, PLOVDIV-ONLINE, Plovdiv news, DC news. Председателят на клуба Снежина Сулева даде интервю пред Радио Пловдив, в което разказа за Клуба на мениджъра, за събитията от *Месеца на човешките ресурси* и за онлайн обучението.

Клубът на мениджъра към ФИСН на Пловдивския университет е вече и в YouTube. В канала ще споделяме записи от проведените събития. Всеки, който желае, може да се абонира за канала, като натисне камбанката с текст SUBSCRIBE. Към момента в YouTube канала на Клуба на мениджъра са публикувани всички видеа от *Месеца на човешките ресурси*.

Ще загатнем, че през месец февруари ще организираме събитие заедно с бившия заместник-председател на клуба Шукрие Абдурахман. За повече информация следете социалните мрежи на Клуба на мениджъра.

Снежина СУЛЕВА
председател на Клуба на мениджъра

Проф. д-р Владимир Пенчев

ИМА ЛИ СЛАВЯНСТВО

В последните години сме свидетели на своеобразен „бум“ на различни генетични проучвания, които най-вече с посредничеството на медиите ни внушават определени представи за етничния произход на българите. Характерно е, че повечето от тях минимизират или отричат наличието на славянски структурни елементи в нашия етногенезис и се фокусират върху различни други, най-често прабългарския. Променената политическа ситуация в България в края на XX век и засилените се антируски настроения стимулират (всъщност доста парадоксално) омаловажаването на славянския компонент в етногенезиса на българите. Същевременно развият се през 70-те години на века засилен интерес към траките и тракологията затихва в някаква степен в по-ново време. И всичко това създава вакуум, който поражда стремеж да се „реабилитира“ прабългарското наследство. Започват усилено да се лансират убедителни според авторите им теории, позоваващи се почти задължително тъкмо на интерпретациите на различни генетични изследвания. Ето няколко примера:

Отдалечени сме от траките, но и от тюрките: „Осемгодишно генетично изследване на траките, прабългарите и съвременните българи сочи, че сме отдалечени от траките като генотип, а очаквано сме най-близо до прабългарите. Изследването сочи още, че генетично сме близки с унгарците, хърватите и словенците. То показва също, че нямаме много общо с тюрките и алтайците. Славяните не са изследвани, защото има много малко запазен материал заради обичая да изгарят труповете на починалите“.

Не сме тюрко-българи, както обичат да ни наричат руски автори: „Българо-италианското проучване показва също, че древните българи имат западноевразийско-европейски произход, тоест те са индоевропейски народ, който е дошъл и се е смесил с местното териториално население. Заблуда е, че османското иго е повлияло на смесването на българските и турските гени. При сравняването на генетични данни на българи и прабългари с различни евразийски популации резултатите доказват, че нямаме нищо общо с алтайо-монголските народи, а историята, че българите са хуно-татарски народ, е абсурдна.“

Има политически причини за разпространението на идеята, че сме славяни и сме част от славянското семейство“.

Носим гените на траките и прабългари и не сме славяни:

„– Сравнявайки съвременните славяни в световен мащаб, се вижда, че не сме близки с тях.“

– Теорията, че основно сме славяни, плод на политическа конюнктура ли е, или резултат от липсата на научни инструменти?

– Може би и в двете насоки има някаква истина. Знаете, че историята се пренаписва в зависимост от интересите“.

Подобни примери могат да бъдат дадени още дълго и много, но и тези тук са достатъчно показателни за посочената по-горе обществена тенденция. Трябва обаче да се отбележи, че тя далеч не е само български патент, напротив, сблъскваме се с нея и в други славянски страни:

Чехите не са славянски народ, само една трета от тях са славяни. „Славянски корени имат само 35% от населението. Сред чехите има много потомци на немци, келти, викинги и евреи.“

Освен потомци на славяни, най-често във вените на чехите тече германска и келтска кръв, каквато имат около една трета от тях. Наследници на викингите са около 10 процента“.

Или:

Девет от десет чехи са потомци на заселници: „Само на една десета от населението корените им са на днешната ни територия.“

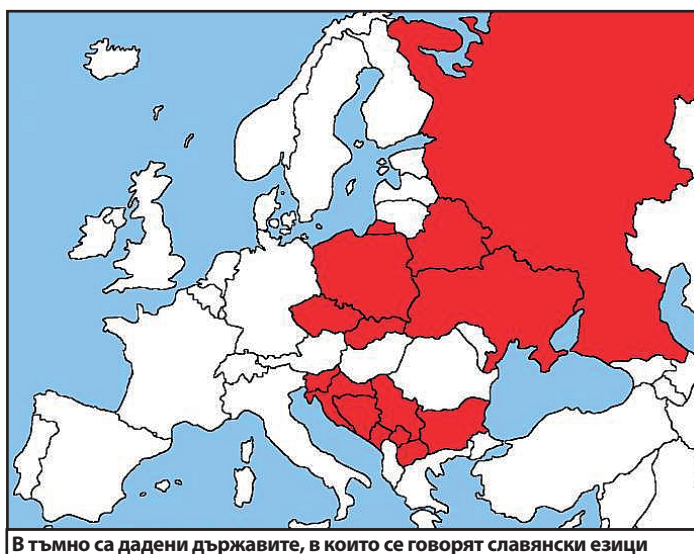
Изследването показва, че 40% от населението на Чехия има

сходни генетични признаци с населението на славянските страни в Средна и Източна Европа. От романски страни произхожда 25% от населението, а 11% – от Балканите. Само десет процента съвпадат с населението от германски произход“.

И тук примерите са изключително много, като рефлексират в крайна сметка в една характерна за Чехия „келтомания“, отговаряща в някаква степен на българската „прабългаромания“: „След падането на комунизма се появи модата да се разграничаваме от Изтока и Русия и да убеждаваме света, че принадлежим към Европа. Това усилие има своите културни основания, но лошото е, че покрай него се появиха и куп фантасти, които изкараха чехите келти“. Което пък води до естественото продължение, че „славянството за нас днес е глупост, защото ние, истинските чешки европейци, нямаме нищо общо с „полухората“ на изток“.

Парадоксът в случая е свързан с факта, че през XIX век тъкмо чешките земи са една от родилните среди на т.нар. славянска идея, т. е. обществената идеология, съществувала в повечето славянски територии по онова време,

за обединение под една или друга форма на осъзнаващите се като славянски народи. Според чешкия автор и руски професор във Варшавския университет Йозеф Перволф славянските народи, бидейки от незапомнени времена в общо племенно родство, започват да търсят в славянската идея опора и спасителен пояс, започват в името на това родство да преоткриват силата си чрез сближаване и единение. Славянската идея служи на славяните като нравствена опора в тяхното национално възраждане. Благодарение на славянската идея те започват да създават общи идеали, преминаващи от поколение в

поколение, а това е нещо много важно в историята на всяка велика идея.

Доста по-различно обаче стоят тогава нещата у нас. В България – пише пък български автор – т. нар. славянска идея се проявява твърде слабо и се свежда до търсене на сходства и влияния в културата, каквито всъщност има и в отношенията с други близки или далечни култури. Тя е популярна у нас в края на XIX до началото на XX век, когато присъствието на славяни (главно чехи, а по-късно и руски белогвардейци) е осезателно. Те допринасят много за българската култура и участват активно в българския културно-просветен живот и в устройството на новоосвободената ни държава. Тогава именно се създават славянски дружества, чиято цел е да популяризират идеята за славянското единство и необходимостта от сплотяването на славяните и съхраняване на културното им разнообразие.

Днес обаче, също като в Чехия, negliжирането на „славянското“ само по себе си е видимо и с невъоръжено око. За „европейски“ настроеното съвременно българско общество този въпрос изобщо не съществува. Животът днес поставя нови проблеми, живеем в трудности, които не са преживявани преди, и обществото е настроено повече да търси решения за справяне с моментни трудности, нежели да чертае далечни перспективи. Затова и след поредните разширения на Европейския съюз, когато към него се присъединиха няколко славянски държави, отпадна интересът към славянството, към неговото бъдеще и ролята му в световната политика. Като че ли се реши веднъж завинаги цивилизационната ориентация на славяните и се елиминира всякаква възможност за друго тяхно положение извън Европейския съюз.

От казаното става ясно, че макар в миналото отношението към славянството и славянското в чешкото и българското общество да е различно, дори – образно казано – те да са в противоположните

ДНЕС?!

краища на скалата, в съвременното ни нещата са сравнително еднотипни. И този факт събужда редица въпроси с оглед на мащабността и сравнителната повсеместност (българските земи наистина са изключение в това отношение) на съзнанието за славянска идентичност, формирало се през XIX век и намерило израз по онова време в редица характерни идеологическо-философски концепции, разпространени под една или друга форма в различните славянски територии, които бихме могли да наречем „славизъм“ (вероятно пръв използва термина руският философ Константин Леонтиев в съчинението си „Византизъмът и славянството“, 1875 г.). В случая приемаме по-скоро смисъла, вложен в понятието от чешкият славист Франк Волман, който – от една страна – ситуира славизмите във времеви граници, свързвайки ги с характерните за съответния период икономически, социални, политически, идеологически, философски, културни и пр. условия, а от друга – ги възприема като верига от концепти, стремящи се да формулират под една или друга форма наличието на съзнание за славянска етнична идентичност.

Тук впрочем трябва да обърнем внимание и на една специфична особеност, която напоследък се налага безкритично и у нас (а и не само). В Западна Европа от XIX век насам поставят практически всичко, свързано с изявите на подобна идентичност, под знаменателя на руския панславизъм. А това най-малкото не е правилно, защото става дума за различни по своя характер, времево действие, цели и задачи философски и идеологически концепции. Най-общо като славизми могат да бъдат формулирани следните концепции: славянски месианизъм, коларизъм, илиризъм, австрославизъм, славянофилство, панславизъм, неославизъм и др.

Полската славяномесианистична концепция, разгърнала се в периода на 20-те до 40-те години на XIX век, се опира в някаква степен върху идеите на хърватина Юрий Крижанич (XVII в.), пропагандиращ по онова време собствена програма за църковно, културно, езиково и политическо единение на славяните. Полският месианизъм има различни разклонения, в него присъстват течения, които дори си противоречат, но като цяло прокламира идеята, че славяните, и то начело с поляците, са призвани да възродят цялото човечество в нормите на истинското християнство. Неговите най-видни представители са Станислав Сташиц, Ян Павел Воронич, Юзеф Мария Хьоне-Вронски, Анджей Товянски, Бронислав Трентовски, Адам Мицкевич, Юлиуш Словацки и др.

Полският месианизъм оказва силно влияние върху концепцията за славянска взаимност, разгърнала се първоначално в чешките и словашките земи от 40-те години на XIX век. Тя се свързва с името на словака Ян Колар и затова се нарича още *коларизъм*. Идеите му са заложени в съчинението „За литературната взаимност на славянските племена и наречия“ (1836). Основните положения на концепцията могат да се систематизират по следния модел: а) етническа близост и малки разлики в езиците; б) няма народи и езици, а племена и диалекти; в) те постепенно могат да се превърнат в единен народ и един език; г) за целта взаимно трябва да си разменят културни артефакти и да се учат на други славянски езици. Идеите на Колар намират многобройни последователи в славянските страни, сред които се откроява напр. Павел Йозеф Шафарик.

Отново преди средата на XIX век, но в южнославянските земи възниква нов славизъм, който се позовава и на Крижанич, и на Колар. Основната цел на *илиризма* е създаването на т.нар. Велика Илирия, обхващаща всички южнославянски земи. Тамашното население обивържениците на тази концепция смятат за потомци на древните местни жители – илирите, които според тях били славяни. Илиризмът се разпространява основно в Хърватия, Далмация и Славония, т.е. отново най-вече в земите на Хабсбургската империя, но има силен отзвук и в сръбските територии под османска власт. Според неговите най-изявени представители,

Проф. д-р Владимир Пенчев е славист, фолклорист, етнолог, директор на Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН. Занимава се с историография на българската и славянската фолклористика и на българо-чешките културни взаимодействия, с етнология на славянството, изследвания на славянски миграционни общности у нас и на български в чужбина и т.н. Автор е на над 250 научни публикации, вкл. книги и монографии. Участва и ръководи десетки български и международни научни проекти. Дългогодишен преподавател по славистика, етнология, културна антропология в ЮЗУ „Неофит Рилски“, ПУ „Паисий Хилендарски“, НБУ, СУ „Св. Климент Охридски“; водил е лекционни курсове и в чешки и словашки университети. Преводач от чешки и словашки език.

Текстът, който ви предлагаме, е публикуван в юбилейния сборник „В безкрая вечно и незрим“, посветен на проф. д.ф.н. Жоржета Чолакова.

като хърватите Людевит Гай и Иван Кукулевич, водещата цел на илиризма е духовното и езиково-литературното обединение на южните славяни, което с течение на времето трябва да доведе и до политическото им обединение. Може да се твърди, че тъкмо този славизъм постига и практически резултати с оглед на кодификацията на сърбохърватски език и по-сетнешното създаване на държавата Югославия.

Вече през 50-те и 60-те години на XIX век се разгръща *австрославизмът*, една основно чешка програма, чиято политическа цел е да преустрои Австрийската империя във федеративна държава, в която славянските народи да имат политическа и културна автономия. На практика австрославизмът ограничава вече формулираната „идея за славянска взаимност“ в границите на Хабсбургската империя, придавайки ѝ и политически характер. Затова и неговите поддръжници са предимно в рамките на империята – от средите на чешката, словашката, словенската и хърватската интелигенция. За най-изявени представители се смятат чешкият радикален политик и писател Карел Хавличек Боровски и видният чешки историк, наричан „бащата на чешката нация“, Франтишек Палацки.

Като философско-идеологическа концепция *славянофилството* се разгръща през втората половина на XIX век в Русия, в чието общество вече се борят две основни философски течения – русофилство и западничество. Макар на пръв поглед да е чисто руско явление, славянофилството има и общославянски характер, защото се разпространява и другаде. Сред известните му последователи са чехите Вацлав Ханка и Ладислав Челаковски, българите Любен Каравелов и Райко Жинзифов и много други. Славянофилите смятат, че бъдещето принадлежи на славяните и затова трябва да бъдат подпомагани всички техни действия. От тази гледна точка славянофилската подкрепа обективно изиграва значима роля за развитието на славянските национални движения. Тя дава освен това силен подтик за развитието на славистиката като наука. Познатите представители на тази концепция са Иван Киреевски, Алексей Хомяков, Константин Аксаков, Юрий Самарин и др., а в кръга на последователите са редица светли на тогавашната руска култура – Фьодор Тютчев, Александър Островски, Владимир Дал и т. н., както и много слависти.

На малцина е известно, че терминът *панславизъм* е употребен за първи път от словашкия възрожденец Ян Херкел през 1826 г. в един негов трактат, озаглавен *Elementa universalis linguae Slavicae* (*Основи на всеобщия славянски език*) и издаден в контекста на усилията на словаците за образование, насочени срещу засилените процеси на унгаризация. И тъкмо този стремеж е назван от унгарците „панславизъм“. Употребата на понятието се разпространява в Австрийската империя и в Германия за назоваване на всеки опит за изява на славянска национална идентичност, който може да бъде подкрепен от Русия. При всички положения в идеологемата Русия се възприема като единствената свободна и силна славянска страна, способна да предприеме практически стъпки в процесите на славянска еманципация. Така понятието постепенно се превръща в общоевропейски термин, обозначаващ амбициите на Русия да бъде водещ център на общославянско обединение, включително и с политически средства. Същевременно в руското общество панславизмът започва да се формулира като идеологическа концепция, отговаряща на руската имперска политика, както и да се възприема като контрапункт на засилващия се пангерманизъм.

Има ли славянство днес?!

➔ От стр. 5

Политизацията на термина довежда до известна неопределеност в неговото съдържание и затова през последните десетилетия на века вече се разграничават политически и книжовен (литературен) панславизъм. В по-твърдия си вариант идеологемата изисква подпомагане на освободителните славянски движения от руската държава, а в по-мекия се доближава като цели до славянофилството. Може да се твърди, че най-силни позиции в руското общество панславизмът има по време на Руско-турската война. Към края на XIX век той се изражда в ултранационализъм (Константин Леонтиев) или теократична философия (Владимир Соловьов). Негови идеолози са предимно руски политици – Николай Данилевски, Николай Страхов, княз Владимир Черкасски, генералите Михаил Черняев, Михаил Скобелев и др.

Вече в края на XIX и началото на XX век като търсене на славянско единство в новите условия и при съществуването и на самостоятелни славянски държави се оформя на чешка почва нова концепция, чийто най-значим представител е политикът Карел Крамарж, наречена *неославизъм*. В разбиранията на неговите последователи всеки един от славянските народи трябва да се развива самостоятелно и в културно, и в икономическо, и в политическо отношение, но заедно те са длъжни да работят съвместно в името на славянското единство. Първата световна война и събитията след нея обаче водят в крайна сметка до изоставянето на тази концепция, като Крамарж сам признава нейния крах. Въпреки това неославизмът има свое значение най-малкото заради сравнително широкото му разпространение в славянските земи – освен в Чехия още в Словакия, Хърватия, Сърбия, България, Русия и пр.

Глобалната промяна в обществено-историческата ситуация на славянските народи, настъпила след световната война, появата върху политическата карта на Европа на нови славянски държави, при това и многонационални, като Чехословакия и Кралството на сърби, хървати и словенци (Югославия), предоставя възможност за разгръщането на „нова славянска политика“. И точно такава се опитват да предложат създателите на чехословашката държава Томаш Г. Масарик и Едвард Бенеш. В междувоенния период обаче славянското единство се оказва вече трудно осъществимо. Затова и другите подобни опити за налагането на нови концепции, като *всеславянство*, *славянски аграризъм* и др., които се появяват в отделни славянски страни, имат ограничено обществено въздействие и резултати.

Както е известно, след Втората световна война славянските държави са основно в социалистическия лагер. Идеологическата рамка, наложена по онова време, на практика редуцира славянската идея единствено до научната и културната област. Неслучайно тъкмо тези десетилетия се характеризират със засилено развитие на славистиката като наука, с институционализацията ѝ, с провеждането на многобройни славистични конгреси, симпозиуми, конференции и пр. По подобен начин се разгръща и познанието за славянските култури, включително със създаването на Международната асоциация за изучаване и разпространение на славянските култури (МАИРСК) към ЮНЕСКО.

В крайна сметка трябва да се има предвид и фактът, че всички споменати славизми търсят (и най-често намират) начини за реализацията си в обществения живот чрез специфични механизми за обществено въздействие. Би могло да се твърди, че на първо

място, това са т. нар. *славянски конгреси*, които повече или по-малко носят характеристиките на властвалите в съответния момент славянски идеологически концепции. Първият е свикан още през 1848 г. в Прага, а подобни форуми се провеждат и до днес, като за разлика от XIX и XX век по правило не ангажират общественото внимание в славянските страни и не предизвикват обществен отзвук. На второ място, като механизъм за обществено въздействие можем да обособим разнообразните *славянски дружества*, функциониращи в славянските страни, които са изключително популярни и активни през миналите два века, но в днешно време като цяло са доста маргинални. Същото наблюдение се отнася, на трето място, и за *славянските периодични издания*, които са изключително известни и популярни през XIX и XX век, но днес трудно може да се твърди нещо такова, макар да съществуват многобройни сайтове в интернет, а и да са запазени в съвременното научните славистични издания. И накрая, но не на последно място в тази поредица е отредено на *славистиката като наука*. Безспорен е фактът, че научното познание за славянството е изключително силно през отминалите последни столетия, и то навсякъде. Днес като цяло не е в разцвет, но не е и в упадък. Показателно е, че

Сп. „Славянски диалози“ е създадено през 2004 г. като периодично издание на Филологическия факултет, чиято цел е да припомня значими и (не)забравени събития и личности в славянския свят и да отразява съвременни езикови, литературни и културни процеси. С годините списанието се утвърди като престижно място за творчески срещи на български и чуждестранни изследователи и преводачи. Съдържа научни статии, преводи на художествена литература, рецензии за новоизлезли книги.

Публикуваните досега 28 книжки са достъпни на адрес <https://dialozi.uni-plovdiv.bg/>.

на последния славистичен конгрес (Белград, 2018 г.) присъстваха над хиляда участници от десетки страни в света.

Тук може би е мястото да се върнем на зададения в заглавието въпрос. Общественото говорене за славянското като обективна реалност не е престанало и днес, макар неговите говорители да са основно малки и с незначително обществено въздействие групи в отделните страни, вкл. Русия. Има и различни опити за славянско единство, които в общи линии са без сериозен обществен отглас. В общественото съзнание присъства мотивът за славянски произход, но най-често той не е водещ. Често се търсят и други „котви“ на идентичността: у нас – прабългари, в Средна Европа – келти, и т.н.

Обясненията? „Една от задачите на постмодернизма е да преодолее и дори напълно да отрече Просвещението и да докаже необходимостта от заличаване на граници и национални различия в името на една икономическа и политическа глобализация.

Възможно ли е в днешната епоха народите и държавите да се обединяват доброволно върху принципа на кръвното и културно-историческото родство, да преодоляват реалните си различия и да пренебрегват собствените си икономически и политически интереси?

Факторите, които биха стимулирали славянското единение, днес са по-малко от тези, които работят срещу такова единение“.

И за финал – още един цитат:

„На 25 юни славяните в цял свят отбелязват Деня на славянската дружба и единение. Славяните са най-голямата езикова и културна общност от народи в света. Общият брой на славяните е 300 – 350 млн. души. В Деня на славянската дружба и единение в различните страни се провеждат културни мероприятия, насочени към възраждането на традициите и културата на предците ни. За първи път (2016 г.) този празник ще бъде почетен и в България – на едно изключително място, показващо ролята на страната в развитието на славянската култура – „Двора на кирилицата“, където оживява духът на славянската писменост, където днес е увековечена българската азбука, за да ни напомни отново, че „и ний сме дали нещо на света“.

Гражданско образование

Президентът на републиката

На 22 януари 2022 г. встъпиха в изпълнение на втория си мандат избраните за президент и вицепрезидент на Република България г-н Румен Радев и г-жа Илияна Йотова. Тържествената церемония, известна още като „инаугурация“ (от латинската дума *inauguratio*, което означава церемония при встъпване във висока длъжност), беше предавана на живо по няколко телевизионни канала, както и в социалните мрежи в интернет.

Рубриката води доц. д-р Христо Паунов – омбудсман на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

По този повод рубриката „Гражданско образование“ в този брой на вестника е посветена на президентската институция в Република България.

Историята на институцията „Президент на Републиката“ (така е наименувана и Глава четвърта от сега действащата конституция) е сравнително кратка и е свързана с прехода на страната ни към демокрация и с новото структуриране на държавните органи в контекста на този преход. Неин непосредствен предшественик е институцията „Председател (президент) на Републиката“, въведена с § 41 от Закона за изменение и допълнение на Конституцията на Народна република България¹, с който се отменя Глава V „Държавен съвет“ в конституцията от 1971 г. По време на Националната кръгла маса (3 януари 1990 – 14 май 1990 г.), на която са договорени основните параметри на демократичния преход, не е постигнато съгласие как да се нарича едноличният държавен глава и затова се използват едновременно и двете наименования. На този форум именно е взето решение за провеждането на многопартийни избори и за свикване на Велико Народно събрание, което да изработи нова конституция. На 3 април 1990 г. IX Народно събрание избира за председател (президент) на Народна република България г-н Петър Младенов. На 1 август 1990 г. VII Велико Народно събрание избира за председател (президент) на републиката лидера на СДС д-р Желю Желев на мястото на подалия оставка Петър Младенов. За вицепрезидент е избран ген. Атанас Семерджиев. На 12 юли 1991 г. VII Велико Народно събрание приема новата демократична Конституция на Република България, която постановява, че България е република с парламентарно управление. В нея е разписано, че президентът на републиката е държавен глава, който се избира пряко от гражданите за срок от пет години. Първите преки демократични избори за президент се провеждат в два тура – на 12 януари 1992 г. и на 19 януари 1992 г. Те са спечелени от кандидатите на СДС д-р Желю Желев (избран за президент) и г-жа Блага Димитрова (избрана за вицепрезидент). Двамата полагат клетва пред Народното събрание на 22 януари 1992 г. По тази причина и във връзка с принципа за непрекъсваемост на дейността на президентската институция, съдържаш се в сегашната ни конституция, 22 януари е датата, на която (ново)избраните президент и вицепрезидент встъпват в длъжност.

В чл. 92, ал. 1 от Конституцията на Република България, президентът на републиката е обявен за държавен глава. Тук е мястото да се посочи, че основният ни закон казва, че „той олицетворява единството на нацията“. Конституцията използва именно тази формулировка, а не израза „обединител на нацията“, както много често се спекулира в медиите и от публичните изяви на

някои политици. Съществува съществена разлика в значението на двата израза.

По силата на прекия избор от народа президентът притежава най-силната демократична легитимност в държавата. Властта, упражнявана от държавния глава, не произтича от властта на никоя друга политическа институция. Президентът участва в разделението на властите, но не е субект на нито една от трите власти (законодателна, изпълнителна и съдебна) – той има правомощия в цялата система на публичната власт. Държавният глава е активен посредник между политическите институции, осигуряващ нормалното функциониране на конституционния модел на управление.

Той се явява балансиращ и стабилизиращ фактор в обществото и държавата, като създава условия за гарантиране на националните интереси.

Президентът е независим от останалите институции на публичната власт при изпълнение на своите функции. Държавният глава обаче не е деполитизиран държавен орган². Правното му положение, гарантирано от конституцията, позволява той да бъде коректив на политически прибързани, едностранчиви и необосновани решения в редица сфери на държавното управление.

Държавният глава притежава и функции, свързани с гарантирането на националната сигурност, в качеството му на върховен главнокомандващ на Въоръжените сили на Република България (той е такъв и в мирно, и във военно време). Съгласно с конституцията президентът възглавява и Консултативния съвет за национална сигурност – съвещателен орган, който приема становища и предложения до държавните институции, обсъжда най-важните въпроси, свързани с националната сигурност и отбраната на страната.

Президентът се подпомага в своята дейност от вицепрезидент, който се избира едновременно и в една листа с президента. Вицепрезидентът не замества президента в случай на отсъствие. Той самият няма собствени, посочени в основния закон правомощия, а получава такива по изключение – ако президентът му възложи част от своите функции (при това само някои точно посочени в конституцията) по силата на чл. 104 от основния ни закон. Вицепрезидентът притежава обаче т.нар. „резервна функция“ – при предсрочно прекратяване на пълномощията на президента той встъпва в длъжността на държавния глава до избора на нов президент.

Безспорно е, че президентът, упражнявайки своите конституционни правомощия, е необходимият коректив на обществено-политическите процеси в страната, а също така и пазител на духа на държавността и добрите традиции, като работи за просвещението и националното самоосъзнаване на българския народ.

¹ ДВ, бр. 29 от 1990 г.

² Президентът има свои политически и идеологически убеждения. Той може да членува в политическа партия, но не може да участва в нейното ръководство – вж. Решение № 25 на Конституционния съд на РБ (ДВ, бр. 6 от 1996 г.).

В два факултета на Пловдивския университет бе учредена и връчена наградата „Студент на годината“ Студент на годината в Педагогическия факултет

По инициатива на деканското ръководство за първи път в Педагогическия факултет се проведе конкурс „Студент на годината“. Номинирани бяха девет възпитаници на факултета, които през изминалата 2021 година са се изявили в различни области и са постигнали високи резултати. Прави впечатление, че шестима от тях учат психология: Калина Кръстева – 2. курс; Кристина Димитрова, Мартин Кръстев и Димитър Илиев – 3. курс; Стоян Дойчев и Георги Янков – 4. курс. Другите трима са: Златка Семизова – спец. „Предучилищна педагогика“, 2. курс; Гюлю Есад – „Предучилищна педагогика и чужд език“, 3. курс; Мария Стойчева – „Предучилищна и начална училищна педагогика“, 2. курс. Всички те получиха парична награда в размер на 200 лв. С приза „Студент на годината“ бе отличена Кристина Димитрова, като наградата освен парична сума включваше и статуетка на скулптора Сейфетин Шекеров. Наградата бе връчена на 1 февруари 2022 от декана на Педагогическия факултет проф. д-р Владимир Ангелова.

Кристина Димитрова има среден успех от следването си „отличен 6.00“ и през 2021 г. спечели II място на Международната олимпиада по психология и педагогика в Русия (информация за събитието беше публикувана в брой 3 – 4 на вестника). Нейните обществени ангажменти са свързани с изследователска дейност в Nislo Research, организиране на литературни и културни събития във фондация „Изкуство без граници“, координиране на събития като „Младият Пловдив чете 2021“ и други литературни срещи; организиране на творчески работилници към инициативата #ЗаАсеНОВград; координиране на доброволците на „Anime and Gaming Festival“ 2021 и на асоциацията „Голям брат, голяма сестра“. Тя е координатор на Клуба по психология към Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, национален координатор е на програмата Mind the Mind на Европейската асоциация на студентите по психология, участник и организатор е на конференции на Zonta International, уъркшопи и срещи с ученици и студенти по различни теми; журналист е в MediaCafe.bg и „Култура и изкуство“.

Радостен е и фактът, че двама от отличените студенти – Мартин Кръстев (негов разказ може да прочетете на стр. 22) и Мария Стойчева, са наградени и в литературния конкурс на вестник „Пловдивски университет“.

Проф. Владимир Ангелова връчва наградата на Кристина Димитрова

Ето какво споделя за раждането на идеята за конкурса деканът проф. Владимир Ангелова: „Истината е, че идеята за този конкурс бе първоначално провокирана от учредената от ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ проф. Румен Младенов ректорска стипендия, която е лично негово дарение и е в размер на една негова заплата. Инициативата бе първа по рода си в 60-годишната история на университета и провокира сериозна студентска активност. Тази инициатива и положителната реакция към нея ми дадоха куража и аз в качеството си на декан да организирам конкурс, който в дългосрочен план да мотивира студентите от Педагогическия факултет да бъдат активни не само по отношение на академичното си развитие, а във всички сфери на обществения и културния живот както на национално, така и на международно ниво. Конкурсът дава възможност на студентите да афишират своите постижения и да получат нужното признание и да станат разпознаваеми пред една по-широка публика. Ние имаме блестящи студенти. Гордеем с тях. Бихме искали и те да се чувстват оценени, обгрижени и щастливи от избора си да се обучават в Педагогическия факултет на ПУ“.

Философско-исторически факултет

Връчването на учредената за първи път награда на декана на Философско-историческия факултет доц. д-р Стойка Пенкова „Студент на Философско-историческия факултет 2021 година“ се състоя на 13.01.2022 г. в деканата на ФИФ. Кандидатите за наградата бяха студенти, номинирани от катедрите на факултета въз основа на предварително посочени критерии.

Комисия разгледа представянето на всеки един от тях и след труден избор определи за носител на приза **Кристина Ясенова**, студентка от 4-ти курс, *Гражданско образование, философия и чужд език*. Тя получи еднократна стипендия, връчена лично от доц. д-р Стойка Пенкова, в размер на 500 лева, както и книги от Издателска къща „Критика и хуманизъм“.

Философско-историческият факултет благодари на издател-

Наградените студенти с декана доц. Стойка Пенкова и доц. Меглена Златкова

ството за подкрепата при осигуряването на поощрителните награди, вярвайки, че изданията, предлагани от тях, в най-голяма пълнота отговарят на интересите на студентите от факултета.

Ето и имената на останалите призъори (подредени по азбучен ред), които получиха еднократна парична награда и книги:

Гергана Пенджурова – спец. „Философия“, 3. курс; Зоро Борислав Зоров – „Социология на правото, икономиката и иновациите“, 4. курс; Неделина Белчева – „Етнология“, 3. курс;

Стефан Караиванов – „Философия“, 3. курс.

Редакцията честити високото признание на Кристина Ясенова, която е отличавана и в литературния конкурс на вестник „Пловдивски университет“!

Милка Янкова, директор на Университетската библиотека:

Работя с най-добрия екип, който влага цялото си сърце, за да осигуряваме достъп до световната научна информация

– Г-жо Янкова, в юбилейната за ПУ „Паисий Хилендарски“ година Университетската библиотека има нова придобивка?

– Да, изключително признателни сме на университетското ръководство. Беше купен апартамент в сградата на Химическия факултет. В резултат на това имаме нови, светли и просторни служебни помещения. Обособихме и кът за преподаватели, в който е поместено и бюрото на първия ректор на Пловдивския университет – проф. Живко Ламбрев.

Бих искала да използвам случая да благодаря на гл. експерт по стопански дейности г-н Георги Иванов и на колегите от отдел „Техническо обслужване“ за всеотдайната помощ, която ни оказаха, за да можем преди Коледа да се нанасем в новите помещения.

– Академичното знание е в академичната книга: каква е днес библиотеката на Пловдивския университет?

– Университетската библиотека е основно звено в информационната структура на Пловдивския университет, а днес се приспособяваме към новите условия за работа в извънредната обстановка. С удоволствие установихме, че читателите ни не намаляха! Полагаме всички усилия да ги обслужваме дистанционно – изпращаме им книги по куриер, сканираме и изпращаме по електронна поща части от библиотечни документи. Първоначално определихме лимит до 200 страници на читател, но разбира се, не ги броим – изпращаме толкова, колкото е необходимо.

– На пръв поглед работата на библиотекаря може да създаде впечатление, че едва ли не е по модела: идва читателят, вадят му заглавието и му го дават. Да, обаче зад тази привидна картина се крие нещо много повече като същност и функции?

– Пътят на книгата, на периодичното издание, докато стигнат до читателя, е дълъг. Първата стъпка е решението кои точно библиотечни документи да се комплектуват. После се определя възможно най-точно направлението и видът на документа. Регистрира се в електронния каталог. Сканират се корицата и съдържанието му. Ако е възможно, се публикува и пълният му текст. Чете се документът, за да се попълни базата данни „Цитирания“ с цитиранията на автори от Пловдивския университет. Дисертациите се качват в TURNITIN да бъдат предпазени от плагиатстване. Освен това и публикуваме в CEOOL. Организираме семинари (сега предимно онлайн) за работа с бази данни, извършваме библиографски справки. Благодарение на междубиблиотечното заемане на практика осигуряваме на нашите читатели достъп до световната научна информация. И с много допълнителни дейности се занимаваме – посещения на деца от социални домове, събиране на книги за бедстващи библиотеки, както и с други подобни инициативи.

В сегашната обстановка обаче не провеждаме срещи с автори.

– Как постигате цялостната координация в съвременните динамично модернизиращи се условия?

– Имам удоволствието да работя с най-добрия колектив, който влага цялото си сърце. Благодарение на това всичките ни 12 библиотеки функционират като един общ механизъм.

– Попълват ли често книжния фонд?

– Ние за разлика от много други библиотеки не сме изпитвали финансови затруднения за комплектуване на библиотечния фонд. Досега не е имало случай да бъдат заявени книги или периодични издания, а от ректорското ръководство да не ни разрешат да ги

Милка Янкова

На 21 декември 2021 г. бе отслужен тържествен водосвет по случай откриването на закупените наскоро помещения, където е разположен настоящем административният отдел на Университетската библиотека. Сред специалните гости бяха заместник-ректорът доц. д-р Надя Чернева и Георги Иванов – главен експерт по стопанска дейност.

Доц. Чернева поздрави екипа на библиотеката по случай новата придобивка и поднесе на директора на библиотеката г-жа Милка Янкова паметен плакет с ликовете на св. св. Кирил и Методий.

Г-жа Янкова изказа благодарности към ректора проф. Румен Младенов, който лично се ангажира с решаването на проблема, към заместник-ректорите, членовете на Академичния съвет и всички, които помогнаха за осъществяването на това преместване.

купим. Библиотечният ни фонд на година расте с около 5000 книги и 120 периодични издания.

– За съхранението на множеството екземпляри вероятно изпитвате необходимост и от специални химически материали?

– Е, това е мястото да кажа, че не всичко при нас е идеално. Хранилището на Централната университетска библиотека заема цялата площ под сградата на Химическия факултет. За съжаление, там избиват подпочвени води и въпреки влагоабсорбатора и непрекъснатото проветряване част от книгите плесенясват. Избрали сме обаче щадящи методи, които дават резултат.

– Между страниците във фонда от книги са реално хиляди студенти, придобито знание, реализирани личности. Съгласна ли сте, че в двойката преподавател – студент има и един трети присъстващ, неговата роля е ключова и това е именно човекът от библиотеката, който подпомага и преподавателя, и студента?

– О, разбира се, това е много точно казано! Ние работим в много тясно сътрудничество с преподавателите. Много от тях водят първокурсниците в библиотеката, за да им покажат, че библиотеката не е толкова страшна. (Усмивва се.) Препоръчват ни литература, която да купим. Някои предпочитат да водят занятия в читалните ни.

– Вашият контакт с книгата – кои жанрове са Ви фаворити?

– Нямам любим жанр. Чета много – всяка свободна минута. И чета всичко. Имам контакти с много автори, подаряват ми творбите си. От уважение към тях ги прочитам задължително (включително и една клетъчна биология, от която нищо не разбрах). (Усмивва се.)

– Да си начело на университетската библиотека, е...?

– Да си начело на нашата университетска библиотека – чувствам се богоизбрана, че работя точно в този университет и с такива колеги!

– Посланието Ви към бившите, сегашните и бъдещите студенти на Пловдивския университет?

– Да бъдат здрави и да следват мечтите си! И да четат, разбира се!

Интервю на Тенчо ДЕРЕКУВЛИЕВ

Ас. д-р Божидара Бонева-Каменова
д-р Даниел Каменов

„На фокус: преводът“ IV –

На 2 февруари 2022 г. отбелязахме две значими събития за английската литература: 140 години от рождението на ирландския писател Джеймс Джойс и 100 години от публикуването на най-значимата му творба – роман, често наричан „Библия на модернизма“. Сякаш нямаше по-уместен и интересен начин този ден да бъде отпразнуван освен с лекция на преводача, който през 2004 г. най-сетне успя да дари българския читател с пълния преведен текст на „Одисей“ – Иглика Василева. Тя представи лекцията си „Дългият път на „Одисей“ до българския читател“ като част от поредицата лекции по случай 30 години английска филология в ПУ, организирани благодарение на доц. д-р Витана Костадинова и гл. ас. д-р Милена Кацарска. Това е четвъртата поред лекция, която е предхождана от „Acts of Intercultural and Interlingual Mediation in Lady Mary Wortley Montagu’s Turkish Embassy Letters“, изнесена от проф. д-р Людмила Костова от ВТУ, „Проблемът за рода в художествения превод“ – от проф. д.ф.н. Александър Шурбанов от СУ, и „Преводът на детска литература: особености и предизвикателства“ – от доц. д-р Мария Пипева, също от СУ.

С оглед на интригуващите представяния до този момент очакванията към гост лекторката на четвъртата лекция са големи и продължават да растат, след като доц. Костадинова я представя като „една от най-респектиращите дами в полето на превода у нас“, с многобройни отличия (награди от Министерството на културата, от Съюза на преводачите и двукратна носителка на наградата „Христо Г. Данов“ са само част от примерите) и като човек, който „не само превежда култура“, но и „създава култура“. В неин превод са публикувани множество английски и американски автори, сред които Вирджиния Улф, Анджеа Картър, Айрис Мърдок, Уолт Уитман, Хенри Джеймс и Пол Остър. Запознатите с тези имена са наясно, че това не са писатели, които предполагат лежерно четене, а често пъти са вид предизвикателство за читателя. Иглика Василева, посочва доц. Костадинова, „свързваме с високата литература“, защото „за нея лесните автори са скучни, тя предпочита автори, от които може да се учи“.

След представянето Иглика Василева слага началото на своето изложение, чрез което в рамките на следващия час само потвърждава всичко, казано дотук. Лекцията започва с представяне на наистина дългия път на „Одисей“ (издаден през 1922 г.) до България. Причината е формалност: трудности, свързани със сдобиването с правата на романа. Преводачката споделя, че е прекарала този дълъг процес в запознаване с автора, като изчита значителен обем литературна критика, която да я подготви за предстоящия сблъсък с масивното книжно тяло. Прочетените критики обаче не се оказват толкова полезни, колкото е очаквала, заради различните предизвикателства, пред които се изправят преводачът и литературоведът.

Когато започва работа по романа, тя е изправена пред „вакханалия от думи, образи и въображение“. Още на трета страница се натъква на интертекстуална препратка, която я подтиква да прочете отново други книги на Джойс, за да предаде правилно кратко изречение на един от героите в романа – Стивън Дедалус. „Ако не бях чела „Портрет на художника като млад“ и „Дъблинчани“, нямаше да го превода правилно“ – признава си преводачката. Като това е само една част от препратките, които Джойс прави – по-късно научаваме, че из романа са разпръснати множество скрити цитати от Библията, Шекспир, Данте, Блейк и т.н. Поради тази причина, споделя ни Василева, някои издателства на Запад наемат няколко преводачи за отделните откъси, засягащи конкретните творби.

Препратките, разбира се, са една малка част от предизвикателствата, които се появяват при досег с творчеството на Джойс. Иглика Василева засяга и проблема за „отдалечеността на културата“ на творбата от българската култура. „Одисей“ е роман, написан на ирландски английски език, а не просто на английски език, а това предлага свой собствен набор от трудности при опита да се отрази ирландската говорна култура на български език. Не един пример е даден как лексиката на романа не е никак лесна – някои от използваните от Джойс изрази са чужди дори и на самите ирлан-

Иглика Василева

дци. Тук Василева отбелязва, че благодарение на този роман тя придобива „високо мнение за възможностите на българския език“. Според нея разгръщането на способностите на родния ни език е начин за справяне с „осеяния с клопки текст“, в който не липсва и игра на думи. Съветът, който получаваме тук, е свързан с поддържането на постоянство и дисциплина при работа с текст: „Не става от раз, но може“.

Истинската трудност на „Одисей“ не става явна само на лексикално ниво. Василева заявява, че това не е произведение, което изисква единствено превод на лексикални единици.

Това е един „смыслово натоварен роман“, за който е необходимо „разглобяване и сглобяване на изреченията, за да знае преводачът какво превежда“. Тази част на лекцията би била много полезна за всеки, който е силно заинтересуван от подробностите около професията преводач. Съветите, които се открояват тук, в много отношения могат да бъдат окачествени като есенцията на превода.

„Не е преводач този, който ходи горе по думите, стъпва и ги нанизва като в хоро.“

За нея преводът не е поредица от правила или механична дейност, която да се отмята с определен ритъм и по конкретен начин. Преводът е творческа дейност, която изисква внимание и познание от страна на преводача за откриване на проблеми, разрешими с въображение. Дори и заглавията и имената изискват допълнително внимание. Защо преводът на заглавието – „Ulysses“, е „Одисей“, а не „Улис“? „Ами защото името е Одисей!“ – отговаря Иглика Василева и повдига въпроса за приемствеността на предходни названия. Много от оригиналните текстове, от които се черпят препратки, вече имат утвърдени преводи и според нея трябва да се съобразяваме с тях – Одисей, не Улис; Кирка, не Цирцея; Кравите на Хелиос, не Биволите на слънцето. Но и всичко това може да не бъде достатъчно при предаването на текст от един език на друг, защото, както казва тя, „преводачът трябва да различа на интуицията си“. Като чудесен пример за последното служи един от героите на име Пат, който на английски е описан като „bothered Pat“. Бързащият и невнимателен преводач би написал „разтревожения Пат“ и би забравил за думата, но понякога опитът и инстинктът подсказват, че има нужда от проучване. След като преводачката се разравя по-надълбоко, „разтревоженият Пат“ се превръща в „глухия Пат“ (тъй като „bother“ е калка на ирландска дума, означаваща „глух“).

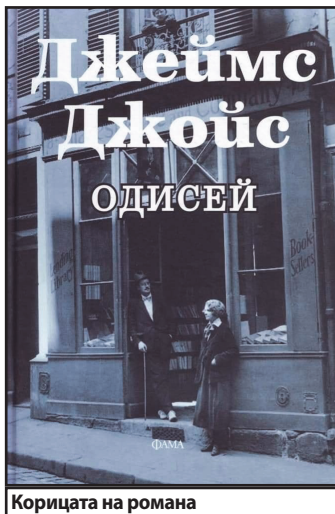
Вниманието на преводача не трябва да се изчерпва само с отделни думи. Иглика Василева напомня за многосмислието в текста и посочва, че в предаването на текста от един език на друг не трябва да се отнема от значението му. „Възможността за различно тълкуване на изреченията трябва да се запази“, защото „интерпретациите са много и се променят, но текстът остава“. Тук се говори за отговорност, а не способност. Преводачът трябва да може да създаде един многослоен текст в тон с този на автора, който да не бъде тълкуван еднозначно, а да позволява препрочитане при развитието на културата и литературата. В основата на превода на „Одисей“ в крайна сметка трябва да стои „идеята на текста“; в този текст говорим за „драматизъм“. „Одисей“ е „разказ за живота в неговото еднообразие“ и „именно това еднообразие е драматизмът в романа“.

Според нея благодарение (или за жалост, ако го превеждаме) на потока на съзнанието – подхода, използван при написването на романа, – драматизмът често е изразен чрез пребиваването на читателя във вътрешния свят на някого от героите. Чрез този

Иглика Василева и одисеята на преводача

подход Джеймс Джойс напомня, че когато говорим, нашата мисъл не секва и не се ограничава до думите, които произнасяме. Затова понякога паралелно с пряката реч на някой герой протича и неговата мисъл без пунктуационно разделение. При появата на втори герой речите и мислите се смесват с тези на първия, а влезе ли и трети, „настъпва хаос“ – казва с натоварена със спомени усмивка Василева. Оттук отново може да се извлече безценен съвет – преводачът трябва да

може да става част от мислите на отделните герои, за да ги разграничава. Да знаеш кой говори, е важно, за да си наясно какво би казал и как би го казал. Добрият преводач, споделя тя, е някой, който ще успее да отдели мислите на героите, защото „преводачът трябва да може да се превъплъти в героя“. В противен случай резултатът е това, което се случва в много други книги: уеднаквяване. По-слабият преводач може (и успява) да придаде еднакво звучене на много текстове от много различни автори, защото използва своя собствен набор от любими изрази, а не този на героите.

Корицата на романа

Иглика Василева завършва лекцията си с обяснението, че одисеята на превеждането на този текст е „връзка на любов и омраза“, каквито често са отношенията между преводач и роман. А нейната одисея завършила със забиване на нож в „Одисей“, „за да знае [книгата], че това също е възможен изход от някаква връзка“.

Ангажираността на публиката ѝ към казаното дотук става явна от дискусията, заформила се след лекцията. Не липсват въпроси. След като Иглика Василева отговаря на запитвания за подхода към паметния монолог на Моли Блум в края на романа, за работата си с редактор по време на превода и за подреждането на хаоса във „вакханалията на книгата“, бива засегната и една все по-наболяла тема: тази за стандарта на превод в българското книгоиздаване. По тази тема преводачката изразява загриженост. Наблюденията ѝ

са, че „много от издателите бързат“ да пуснат преводните книги на пазара, от което страда текстът. „Слава Богу, има някакво вдигане в стандарта [на превода]“ – отбелязва тя с надежда, но и посочва, че все още няма добра координация между преводач и редактор, която е ключова за създаване на качествен превод. Спестяването на разноски е посочено като друга причина за тревожното състояние на преводната култура – всяка книга и преводач имат нужда

Джеймс Джойс

от редактор, който да посочва грешки и несъответствия, като така не само печели текстът, но и преводачът, който се учи в процеса. „Без редактор винаги е осакатен преводът“ – заключава тя по темата.

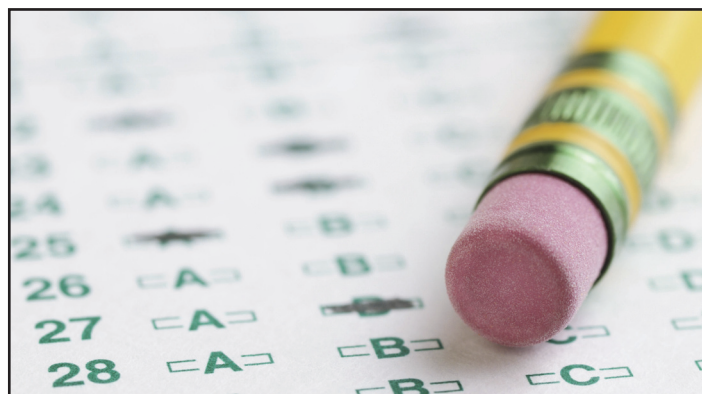
Последният въпрос изглежда лесен: „На кого е дължен преводачът – на автора или на читателя?“. Или иначе казано, с изменението на българския език трябва ли преводачът да жертва стилистиката на творбата за сметка на четимостта на текста? Иглика Василева дава своята перспектива по този въпрос: в процеса на превод авторът е на първо място за един преводач. Думите, намеренията, смисълът,

заложили в един текст от писателя, трябва да останат същите в крайния продукт. След превода обаче, по време на редакцията, отговорността на преводача и редактора е пред читателя.

С тази интересна дискусия завърши четвъртата лекция от серията „На фокус: преводът“. Загрижеността и отговорността, с които Иглика Василева се отнася към текстовете си, са образцови. Нейната история за премеждията около преодоляването на висините на „Одисей“ е увлекателен извор, от който всеки бъдещ (и настоящ) преводач би могъл да черпи съвети. Всяка стъпка е приключение и всяка трудност е урок за това как да се подхожда към превода на всякакви текстове, независимо дали става въпрос за „най-обикновен любовен роман“, или гигант с размерите (и сложността) на „Одисей“.

Състезание по химия за гимназисти

Химическият факултет проведе на 12 февруари 2022 г. състезание в дистанционен формат – тест по химия за ученици от 11. и 12. клас. Целта на състезанието с продължителност 2 астрономически часа даде възможност на учениците да изявят своите знания и умения в областта на химията, както и да стимулират увереност при участието им в състезателни прояви. То се състоеше в решаване на тестови задачи от учебния материал по „Химия и опазване на окол-

ната среда“ (7. – 10. клас), което го прави подходящо за ученици, които имат интерес в последващо обучение по химия във висше училище. Включени бяха 40 тестови задачи с избираем отговор от обща и неорганична химия и органична химия. По време на състезанието се разрешаваше ползването на Периодичната система.

Проверката и оценяването на писмените работи на участниците се извърши от преподаватели от Химическия факултет непосредствено след приключване на състезанието. Оценяването на задачите се извърши по точкова система, като за всеки верен отговор се присъжда една точка. Оценка се формира в зависимост от броя на верните отговори по предварително обявени критерии.

С оценката от състезанието желаещите ще могат да участват в класирането за всички бакалавърски специалности на Химическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, които за текущата академична година са:

- „Химия“ (редовна и задочна форма на обучение);
- „Медицинска химия“ (редовна форма);
- „Химичен анализ и контрол на качеството“ (редовна форма);
- „Химия с маркетинг“ (редовна форма);
- „Химия и английски език“ (педагогическа специалност, редовна форма на обучение).

Филологическият факултет отличи победителите в XXIV олимпиада по морфология на съвременния български език

Датата 9 януари 2022 г. бе вълнуваща за 36 студенти третокурсници от българистичните специалности във Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“. Те имаха възможност да вземат участие в Двадесет и четвъртата общофакултетска олимпиада по морфология на съвременния български език, организирана от Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“ и от Филологическия факултет. Млади филолози съизмериха лингвистичната си компетентност, като разсъждаваха над теоретични казуси, показаха завидни умения при морфемния анализ на словоформи и пълния морфологичен разбор на изречение.

За втора поредна година събитието се проведе в дистанционен формат, но въодушевлението, трепетното очакване на работните материали и тържествената атмосфера бяха почувствани от всички участници. Специални гости преди старта на състезанието бяха доц. д.ф.н. Константин Куцаров – преподавател по българска морфология и декан на Филологическия факултет, както и миналого-

Призьорите в олимпиадата заедно с декана доц. Константин Куцаров и доц. Красимира Чакърва

Церемонията беше открита от доц. д-р Кр. Чакърва. Тя сподели радостта си, че награждаването се провежда присъствено и може да се срещне със студентите третокурсници, които в онлайн формат е подготвяла за участие в състезанието. След това думата беше дадена на доц. д.ф.н. Константин Куцаров. Той благодари на организаторите – доц. д-р Кр. Чакърва и студентите и докторантите от Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“, които въпреки трудните условия успяват да поддържат олимпийската традиция жива, и им пожела никога да не губят своя ентузиазъм. Деканът поздрави и участниците за проявената смелост да се включат в надпреварата, за положените усилия и постигнатите високи резултати.

Носител на титлата „Морфолог на годината“ за 2022 г. стана Борис Бисеров от специалността *Български език и английски език*. Той получи златен медал, комплект книги и победната купа – красива статуетка на богинята Нике, символ на победата. От името на Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“ Ивана Витанова, един от съпредседателите на формацията, му подари ценно издание с избрани студии и статии по езикознание на изтъкнатия български лингвист Георги Герджиков. Олимпийската шампионка от 2021 г. Атанаска Джоголанова отправи специален телефонен поздрав към Борис.

Второто място зае Петя Александрова (*Български език и италиански език*), а третото място си поделиха Мария Костова (*Български език и английски език*) и Ваня Вълева (*Българска филология – зад. об.*). Бяха връчени и седем поощрителни награди: на Стефани Троянска (*Български език и гражданско образование*), Виктория Иванова (*Български език и руски език*), Габриела Дамянова (*Българска филология – ред. об.*), Мария Нейкова (*Български език и английски език*), Милена Милчева (*Български език и английски език*), Мария Дечева (*Български език и английски език*), Даниела Шопова (*Български език и история*).

Книгите, които бяха част от наградата на всеки отличен участник, а също и медалите и купата на победителя бяха осигурени със спонсорството на Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“. Олимпийците получиха и подаръци от Филологическия факултет на Пловдивския университет: тефтер и химикал – и двете с логото на факултета. Класиралите се на първите три места получиха папка и слушалки, които също носят логото на ФФ.

Чрез проявеното усърдие студентите, които взеха участие в тазгодишната общофакултетска олимпиада по морфология на съвременния български език, доказаха за пореден път, че трудните житейски обстоятелства не могат да сломят волята и да угасят ентузиазма на младите филолози, изкушени от тайните на родния език.

Симона ХАЛТЪКОВА, Ивана ВИТАНОВА
Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“

дишният победител – носителят на званието „Морфолог на 2021 г.“ Атанаска Джоголанова (спец. „Български език и английски език“). И двамата призоваха участниците към концентрация, спокойствие и спортменство, за да бъдат с чиста съвест и да победи най-добрият.

Приветствия за смелостта, постоянната работа и отдаденост на студентите бяха отправени и от главния организатор на събитието доц. д-р Красимира Чакърва. По нейна инициатива Общофакултетска олимпиада по морфология на съвременния български език се провежда без прекъсване от далечната 1999 г. досега и по думите на доц. Куцаров, заема достойно място в академичния календар на университета“.

Традиционната церемония по награждаването на отличените участници се проведе на 14 януари 2022 г., но в ограничен състав поради действащите в страната противоепидемични мерки. В 10. аудитория на Ректората се събраха членовете на научното жури, на организационния екип, както и най-добре представилите се олимпийци.

Беше осъществено и излъчване на живо във фейсбук групата „Общофакултетска олимпиада по морфология на съвременния български език“. Това даде възможност и на останалите участници да станат свидетели на вълнуващото събитие.

Студенти от магистърската програма „Фармацевтична химия“ участваха в онлайн семинар на тема „СТАБИЛНОСТ НА ФАРМАЦЕВТИЧНИ ПРОДУКТИ“

Гл. ас. д-р Станимир МАНОЛОВ

Студенти от най-новата магистърска програма в Химическия факултет – *Фармацевтична химия*, взеха участие на 30.01.2022 г. в онлайн семинар на тема „Стабилност на фармацевтични продукти“, организиран от катедра „Органична химия“. Всички доклади бяха изслушани с внимание, но особен интерес предизвикаха посветените на откриването и разработването на нови лекарства и химичната кинетика и стабилност, представени от Иванка Ангелова, Агнес Иванова и Габриела Иванова. Десимира Таслакова и Мерин Шукри разгледаха основните пътища и фактори за разграждането на лекарствени продукти и различните системи за „доставка“ на лекарствата до тяхната цел в зависимост от пътя на администриране в тялото. Паолина Бодурова, Джансел Хасан и Мариела Календарска представиха основните форми на дозиране – суспензии, емулсии, таблетки и др., техните предимства и недостатъци.

Изследванията за стабилност на фармацевтичните продукти са от изключително значение за разработването на нови лекарства и

различни лекарствени формулировки. Прогнозирането на срока на годност има основна роля в разработването на фармацевтични продукти на всички дозирани форми и също така се използва за определяне на конкретните условия на съхранение и за предлагане на инструкциите за използване, които следва да бъдат дадени върху етикета.

Проучванията за стабилност на фармацевтичните продукти, гарантиращи поддържане на качеството, безопасността и ефикасността на продукта през целия срок на годност, се считат за предварително условие за приемане и одобрение на всеки фармацевтичен продукт. Тези проучвания трябва да се провеждат планомерно, следвайки насоките, издадени от Международната конференция по хармонизиране (International Conference on Harmonization), Световната здравна организация и/или други.

Студентските доклади потвърдиха азбучната истина, че добрата стабилност на лекарствения продукт е от решаващо значение за неговото качество, ефективност и безопасност.

Носителят на званието „Морфолог на 2022 г.“ Борис Бисеров:

Олимпиадата по българска морфология е прекрасно изживяване, което ще помня цял живот

– Колега Бисеров, честита награда! Разкажете ни с няколко изречения за себе си.

– Благодаря! Аз съм на 28 години, от град Кърджали. Вече 16 години живея в Пловдив, където завърших Езикова гимназия „Пловдив“, а след това бях приет в специалността МИО с английски език в ПУ „Паисий Хилендарски“. Това решение обаче не бе сполучливо и през 2019 г. реших да се впусна в света на филологията. Освен с академичните дейности обичам да се занимавам с любимия си футбол, да чета книги и да прекарвам свободното си време в компанията на любимите хора.

– Очаквахте ли Вие да бъдете отличен?

– Честно казано, не, защото веднага след като предадох олимпийския тест, открих неточности в работата си. Когато излезе списъкът с номинираните обаче, си помислих, че може би ще получа място в топ 3, а защо не и първа награда.

– Затрудни ли Ви решението на някоя от задачите? Каква беше стратегията Ви за работа по теста?

– Не мога да кажа, че някоя от задачите ме е затруднила повече от останалите. Всички бяха еднакво предизвикателни и изискваха сериозни познания и размисъл. Признавам си обаче, че подцених задачата за морфемен разбор и тази за определяне на кратък и пълен член, в които съответно съм допуснал и неточности. Стратегията ми беше да работя максимално бързо и по реда на задачите, не съм си избирал с коя да започна и коя да оставя за по-късно. Записвах си задачите, по които чувствах, че имам още работа, а след това се връщах на тях.

– Как оценявате дистанционния формат на подготовката за олимпиадата? А дистанционното провеждане на състезанията?

– Беше ми изключително приятно да се включвам в онлайн консултациите всеки петък. Беше доста изморително на моменти, но всяка минута, прекарана на тези срещи, си струваше. Като се вземат предвид епидемичната обстановка и големият брой участници, дистанционният формат беше единственото възможно

Борис Бисеров

решение, с което организаторите се справиха отлично и за което им благодаря.

– Как бихте определили българската морфологична система с три думи?

– Бих си позволил да цитирам изтъкнатия специалист по славянско езиковедство проф. Светомир Иванчев, който определя съвременния български език като „класически и екзотичен“. От себе си бих добавил и „необятен“.

– На коя част на речта бихте се оприличили?

– Може би на глагола. Първо, защото ми е любимата част на речта, и второ, защото съм по-скоро човек на действието. Със сигурност съм сложна глаголна форма, не обичам 1 л. ед.ч., а по-скоро 1 л. мн.ч. Доста често съм относителна форма, защото имам навика да се връщам към миналото. Нося последствията от действията си, затова съм резултативна форма. Не обичам да поставям условия, нито да налагам мнението си, затова наклонението ми е изявително. Винаги се стремя към активност, а не към пасивност. Когато видя, че статусът ми отива в отрицателния спектър, бързо гледам да го променя.

– Довършете следните изречения: Олимпиадата по българска морфология е безценен опит и прекрасно изживяване, което ще помня цял живот. Ще я запомня с голямото вълнение преди началото, с голямата радост след края и удоволствието в процеса на подготовката.

– Какво бихте пожелали на бъдещите участници в морфологичната надпревара?

– Пожелавам им дори и за секунда да не спират да вярват в себе си и възможностите си. Ако това все пак се случи, нека знаят, че да обичаш и да боравиш правилно с родния си език, е висша форма на родолюбие. Да не спират да обогатяват знанията си, а на самия тест да разчитат единствено на себе си. Да изпитват удоволствие от работата си.

Интервюто проведе д-р Десислава ДИМИТРОВА
Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“

Уроците на проф. Леон Митрани за посветилите се на науката

(По случай 100 години от рождението му)

Проф. д.ф.н. Никола БАЛАБАНОВ

Професор Леон Митрани е изтъкнат български учен с приноса си във висшето образование. Роден през 1921 г. в София, той прекарва ученическите си години в Пловдив. Именно в атмосферата на нашия град се формира неговият характер. Главното, което училището му дава, са не само знанията, а жаждата за повече знания. Книгите, с които утолява тази жажда, формират начина му на мислене, неподдаващ се на стандартите. Може би това е определило размаха на неговата творческа дейност през следващите години, както и остриите „завои“ в съдбата му.

Първите научни изследвания на Л. Митрани са в областта на космичните лъчи и във физиката на атомните ядра. По-късно се занимава с проблеми на биофизиката и психологията. За изследванията си в ядрената физика получава научната степен „кандидат на физико-математическите науки“ (София, 1952 г.), а през 1972 г. защитава докторска дисертация в Московския университет, свързана с проблемите на зрението.

Кариерата на Л. Митрани се развива на фона на политическите настроения в страната през средата на 20. век. Първото препятствие в това развитие са антиеврейските закони, приети в началото на 40-те години от българското фашистко правителство. По силата на тези закони, като евреи, Митрани няма право да следва във висше училище независимо от успеха. Затова е принуден да работи няколко години по поддръжка на пътищата в страната.

Веднага след 9.IX.1944 г. Митрани е приет в Софийския университет, специалност „Физика“. Лишен от средства, той отново е принуден да работи на различни места. След успешното завършване на университета е назначен за асистент в катедрата по атомна физика (1948 г.), където през 1957 г. е избран за доцент. Проявява се като блестящ преподавател (когото имах удоволствие да слушам), но не и като послушен служител. Нееднократно е проявявал неуважение към Съветския съюз и неговите специалисти, което по онова време се смята за политически недопустимо. Затова, въпреки успешната си кариера, през 1961 г. е изключен от БКП, а

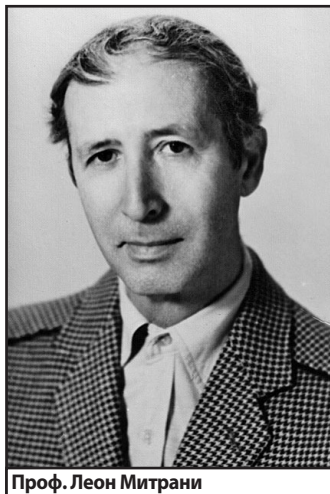
през 1962 г. е уволнен от университета.

По същото време (1962 г.) в Пловдивския университет (тогава още Природо-математически институт) започва подготовката за откриване на катедра по атомна физика. Асистентският състав беше готов да организира провеждането на практическите занятия, но не и лекторската дейност. Освобождането на Митрани от Софийския университет ми даде основание да предложа на местното ръководство привличането му на работа в Пловдив. Предложението беше внимателно обсъдено от академичното ръководство и прието въпреки конюнктурата.

За този „жест“ от наша страна Митрани се „отплати“, като ни осигури богата изследователска програма и вещо научно ръководство. Запомнил съм един от първите му съвети (уроци), които ни даде:

„Успех в науката може да се постигне с късмет или с много труд. Тъй като късметът много рядко „каца“ на раменете на човека, аз ви съветвам да се хванете здраво за работа, което ще осигури израстването ви като добри специалисти.“

Послушахме го, хванахме се „здраво за работа“. Лично за себе си мога да кажа, че работех по 12 часа на ден (от 7 до 19 ч.), включително и през почивните дни. При това работех с увлечение, не заради пари или привилегии. Естествено, това ми осигури успешно развитие. Защитих две дисертации, през 1970 г. бях избран за доцент, а след няколко години – и за професор. Под мое ръководство осем млади колеги защитиха дисертации и около 80 студен-

Проф. Леон Митрани

ти – дипломни работи.

Но увлечен в науката, до известна степен аз оцетих най-близките си хора – моите родители и семейството, което бях създал – дъщерите и внуците си. По-късно осъзнах, че бях възприел урока на Митрани твърде едностранчиво. Прозрението дойде, когато прочетох в една от неговите книги следния текст:

„Нито е необходимо, нито е полезно науката да се издига като най-важна човешка дейност. В много случаи любовта, приятелството, изкуството се оказват по-значими.“ („Наука и ненаука“ 1989 г.)

Това беше вторият важен урок, получен от проф. Митрани. Аз го научих късно, но много бих желал той да бъде усвоен своевременно от помладите колеги. Да, науката е важно нещо, дори велико, тя изисква увлечение и отдаване, но не бива да се поставя над всички дейности и за сметка на близкото обкръжение.

Доцент Леон Митрани работи в Пловдив пет години, през които постави основите на една съвременна катедра. През 1968 г. се завърна в София и постъпи на работа в Института по физиология при БАН. През 1975 г. бе избран за старши научен сътрудник, първа степен (звание, равностойно на „професор“).

Ние не го забравихме. През 2001 г., предвид неговите заслу-

ги за развитието на науката в Пловдивския университет, го предложихме за „почетен доктор“. Академичният съвет прие предложението ни и на 25 април 2001 г. се проведе ритуал за присъждане на почетното звание. Професор Митрани произнесе оригинално академично слово „Физика и психология“, отпечатано в списание „Светът на физиката“ (кн. 4, 1991 г.).

От словото на проф. Митрани съм извлякъл третия урок като изследовател:

„Не бива да забравяме, че човек е най-сложната от всички съществуващи природни или създадени от човека машини. Много по-сложна от атомите и атомните ядра, от суперкомпютрите, от всички обекти на класическата и квантовата физика... За нас все още е неизвестно как от съвместната работа на милиардите клетки (неврони) се ражда една математическа задача, една теория във физиката, една мелодия, една картина. За тези, които си мислят, че науката знае и може всичко, може би ще проблесне, че ние все още знаем съвсем малко за тази Вселена, която наричаме Човек.“

Тази мисъл, пронизваща цялото творчество на проф. Митрани по популяризиране на науката (повече от 20 книги), повлия сериозно върху моята преподавателска и изследователска дейност през последните десетилетия. Ще приведа заглавия на някои мои книги и статии, публикувани през тези години:

„Човешкото лице на физиката“ (1999 г.);

„Да оркестрираме мелодията на физиката“ (2008 г.);

„Валери Брюсов – каменоделец на поезията и поет на новата физика“ (2005 г.);

„Интелектуалните ценности в постиженията на ядрената физика“ (2006 г.) и др.

С тези творби (и още много други, написани в този дух) аз се опитвах да „хуманитаризирам“ физиката и това беше оценено положително от колегите.

На стр. 15 ➔

Студенти и преподаватели от ФИСН мислят заедно зелени решения за своя град

Най-младата аудитория на Факултета по икономически и социални науки, а именно първокурсниците, дискутираха средата в която живеят, дадоха интересни иновативни предложения за решаването на екологични и транспортни проблеми и представиха свои виждания по проекта INNOAIR.

По време на семинарни занятия по геоикономика студенти от първи курс на Факултета по икономически и социални науки към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ обсъждаха предизвикателствата на градската среда, в която живеят. От една страна, със свои разработки те представиха вижданията си по проекта INNOAIR, а от друга – обсъдиха екологичните, и по-специално транспортните, проблеми в град Пловдив, но разбира се, погледът на младите обхваща тематиката и в глобален мащаб. Студентите имаха възможност да представят и добри практики, както и свои идеи относно иновативни и екологични методи и технологии за градска мобилност. Любопитството на студентите към нови технологични решения се разпростираше от електрически тротинетки до влак стрела. Също така от погледа им не убягнаха и SMART решенията в градската мобилност, като умен парковъзел и необходимостта от по-устойчива транспортна индустрия.

INNOAIR беше представен като първия български проект, ориентиран към даване на иновативни и креативни решения на градски предизвикателства за подобряване на качеството на въздуха и стимулиране на зелено придвижване. Студентите показаха интерес към зелен обществен транспорт при поискване и зелени коридори. Общата насока на участниците бе в подчертаването на необходимостта от промяна в градската мобилност заради замърсяването на околната среда и качеството на въздуха. Пловдив е сред градовете с растяща необходимост от мерки и решения в тази насока.

По-конкретно в разработката „Иновативни и екологични методи за градска мобилност“ интересът на студентите беше насочен към транспорта при поискване и интелигентния автобус. Бяха изложени като удобства бързата връзка и лесният достъп чрез интернет, както и възможността за уговарянето на мястото на транспорта при поискване. А интелигентният автобус получи специално внимание заради елиминиране на чакането на спирка и

Проект: INNOAIR „Иновативен обществен транспорт, отговарящ на търсенето на потребителите, за по-чист въздух в градска среда“ (Innovative demand responsive green public transportation for cleaner air in urban environment)

<https://innoair-sofia.eu/bg/>

леснотата на адаптиране на маршрути и графици.

Но от погледа на креативната млада публика не убягнаха и частните инициативи в посока да се намали необходимостта от използване на личен автомобил. Студентите представиха идеята за Car Next Door като алтернатива на колите под наем. Целта е директно отдаване на коли под наем между регистрирани в системата потребители. По примера на австралийската компания се предлага гъвкава алтернативна система – хибрид от няколко популярни вече варианта за използване на коли на други притежатели, включваща както възможност за дневно или почасово наемане между потребителите и избор между автомобил, джип и бус, така и система за обратна връзка с оценяване на превозното средство и на членовете от ползвателите; GPS технология за проследяване на местоположението и предоставяне на застраховки и за двете страни и обработка на плащания.

Увеличаването по мобилните приложения от страна на младите намери своя израз в интереса им към мобилното приложение за насърчаване на гражданите към екологични начини на придвижване Sofia Coin. Бяха разгледани положителните примери от Западна Австралия, като предложенията от Министерството на транспорта проект за транспорт по заявка, също така се обърна внимание и на предимствата и положението на споделеното пътуване в САЩ, Западна Европа и България като иновативен начин на транспорт.

Предстои в серия от публикации да ви представим и други интересни идеи на нашата млада креативна аудитория.

Изследователският екип от ФИСН

➔ От стр. 14

Що се отнася до мисленето като най-важна човешка дейност, иска ми се да разкажа за един експеримент, който проведохме заедно със студенти от кръжока по атомна физика. В края на миналото столетие се появи едно сензационно съобщение (и твърдение) на френски учен – биолога Реми Шовен. Той твърдеше, че човек може с мисленето си да влияе върху хода на радиоактивното разпадане на атомните ядра. Медиите подхванаха това твърдение, защото се касаеше за влияние върху природните закони. Внимателният прочит на съобщението, направено от Шовен, показва, че той е провел наблюдения върху няколко деца, на които е внушавал последователно да „ускоряват“ или „забавят“ радиоактивното

Уроците на проф. Леон Митрани...

разпадане. Това беше типичен пример за липса на статистическа достоверност, което неведнъж се демонстрира от привърженици на псевдонауката.

Със студентите и с помощта на учители – наши бивши възпитаници, ние проведохме експерименти със стотици деца, „неизкушени“ от законите на физиката (12 – 13-годишни). Опитната постановка представляваше радиоактивен източник и поставен срещу него брояч, който да отчита излъчените частици. На децата, седнали срещу тази постановка, обяснявахме, че от източника излизат невидими за очите частици, които те, по наш знак, трябва да се опитат мислено да „ускоряват“ или „забавят“. Двете действия се извършваха

многократно, всяко в продължение на половин минута. По този начин събрахме няколко хиляди резултата, които подложихме на статистическа обработка. Пресмятанията показваха пълно съвпадение на резултатите от двете действия. Твърдението на френския учен беше опровергано. Още веднъж ще повторя, че това твърдение се опираше на статистически необосновани резултати (единични наблюдения).

Студентите, пък и ние бяхме много доволни от резултатите, защото всички се убедихме в силата на природните закони, неподдаващи се на човешките желания и капризи. Споделям тези изследвания и резултати, защото и днес, половин век по-късно, медиите продължават

да разпространяват слухове за небивалици, като предоставят страници и време на разни екстрасенси, врачки и гадатели, за да внушат на обществото, че всичко е възможно. Разбира се, вярата е полезно нещо, но над всичко трябва да стои вярата в действителната природна закони.

Може би доста разширих своите размисли по повод на наследените от проф. Митрани уроци. Надявам се, че те ще бъдат полезни за моите млади колеги. За тях ще обединя трите урока в един съвет:

Млади колеги, обичайте науката, отдайте ѝ се, но не и за сметка на най-близките си хора; в която и област на науката да работите, не забравяйте, че най-важният обект на вашето внимание трябва да бъде Човекът, неговите мисли, мечти и идеали.

Неизпратеното писмо на Н. В. Гогол – 170 години

Таня АТАНАСОВА

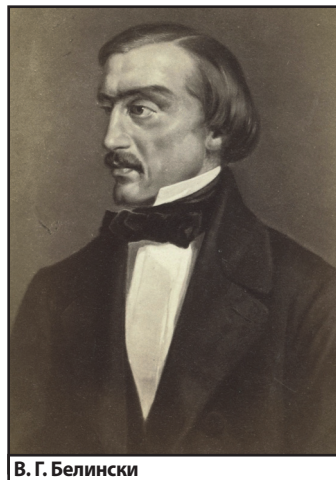
В необикновената и предизвикваща досега остри спорове творческа биография на руския класик Николай Гогол (1809 – 1852) има един незавършен (задочен) диалог между него и известния в руската културна история критик В. Г. Белински („неистовия Висарион” – 1811 – 1848) по повод на Гоголевата книга „Избрани места от преписка с приятели” от 1847 г. От чужбина, където се лекува авторитетният западник и атеист Белински, той пише до Гогол писмо, в което обявява смятания дотогава от него „реалист” и „сатирик” за „проповедник на камшика, апостол на невежеството, поборник на обскурантизма и мракобесието, панегирист на татарските нрави” и го призовава да се опомни! За критика Белински Гогол е знамето, под което той прокламира своята нова и перспективна според него за начинаещите прозаични литературна естетика на „реализма”, която ще нарекат „натурална школа” (началото на 1840-те години). И когато авторът на обществената

Н. В. Гогол

комедия „Ревизор”, на поемата „Мъртви души”, на повестта „Шинел” и т.н. (в прочита на критика това са „реалистични”, „сатирични” и „социално-критични” творби) след излизането на I том от събраните му съчинения от 1842 г. започва да публикува не художествени произведения, а религиозно-публицистични съчинения, това разгневява Белински.

Гогол обмисля отговора си, но не го изпраща. А задграничното писмо на Белински до „реакционера” Гогол е цензурирано и забранено за

В. Г. Белински

разпространение в Русия. Но благодаря провидение винаги се намесва, когато става дума за големи изпитания на големи творци. То свързва епистоларния незавършен спор на Белински и Гогол с драматичната съдба на начинаещия „нов Гогол” Ф. М. Достоевски (така възторжено са посрещнали дебюта на Достоевски, повестта „Бедни хора”, първите ѝ читатели – редакторът на сп. „Съвременник” Н. А. Некрасов и писателят Д. Григорович). Но това е тема за друг сериозен разговор...

Тук привеждаме със съкращения неизпратения отговор на Гогол, който е почти неизвестен на съвременните му читатели. Публикуван е за първи път в Пълното събрание на съчиненията на Гогол в 14 тома от 1952 г., но рядко се споменава дори и в научната литература; това е разбираемо преди 1990 г. – поради спецификата на интерпретацията на класиката от официозната гледна точка на „съветското” литературознание. А както категорично отбелязва съвременният изследовател на руската литература проф. Иван Есаулов (Москва, Литературен институт „М. Горки”), писмото на Белински до Гогол „задава перспективата на *неразбиране* на Гогол”; „именно този вектор на *неразбиране* на Гогол става основа за неговото *изучаване*” – и в Съветския съюз, ще прибавим – по инерция и в нова Русия, и не само там. Неизпратеното писмо на Гогол трябва да стане неразделна част от духовната му проза, на която той посвещава последните години от живота си.*

Вие ще изгорите като свещ и другите ще подпалите!

„С какво да започна моя отговор на вашето писмо? Ще го започна с вашите думи: „Опомнете се, вие стоите на ръба на бездна!”. Колко надалече сте се отклонили от правия път, в какъв превратен вид са застанали пред вас нещата! В колко груб, невежествен смисъл сте възприели моята книга! Как сте я изтълкували! О, нека да внесат светлите сили мир във вашата страдаща, измъчена душа! Защо ви беше да промените веднъж избрания си мирен път? Кое можеше да е по-прекрасно от това да показвате на читателите красотите в творбите на нашите писатели, да възвисявате душата и силите им до разбирането на прекрасното, да се наслаждавате от трепета на пробуденото у тях съчувствие и по този начин прекрасно да въздействате върху душите им? Този път би ви извел към примирение с живота, този път би ви заставил да благославяте всичко в природата. Що се касае до политическите събития, обществото би се умирало от само себе си, ако би имало примирение в духа на онези, които имат влияние върху обществото. А сега устата ви издишат жлъч и омраза. Защо ви трябва с вашата пламенна душа да се вдавате в тоя политически въртоп, в тия мътни събития на съвременността, сред които се загубва и твърдата предвидлива многостранност? Как с вашия едностранчив, палещ се като барут ум, който пламва още преди да сте успели да разберете кое е истина, как може да не се изгубите? Вие ще изгорите като свещичка и другите ще подпалите.

***

Користолюбиви цели никога не съм имал и преди, когато още ме занимаваха съблазните на света, още повече пък сега, когато е време да се помисли за смъртта. Никакъв користолюбив умисъл не съм имал. Нищо не съм искал да изпросвам с нея [с книгата – бел. прев.]. Това не е в натурата ми. Има прелест в бедността. Да бяхте си спомнили поне, че нямам дори подслон и се старая единствено как да облекча моя неголям походен куфар, за да ми е по-леко да се разделям със света. Би трябвало да се повъздържите и да не ме клеймите с ония обидни подозрения, с които аз не бих имал кураж да опетня и последния мерзавец. ... Извинявайте се с гневното си настроение. Но как тогава се решавате с гневно настроение да говорите за такива важни въпроси и не виждате, че гневният ум ви заслепява и отнема спокойствието?

***

Казвате, че спасението на Русия е в европейската цивилизация. Каква безпределна и безгранична е тая дума. Да бяхте поне определили какво трябва да се подразбира под името европейска цивилизация, което безсмислено повтарят всички. Тук има и фаланстериери, и червени, и всякакви, и всички са готови да се изпоизядат един другото, и всички носят такива разрушителни, такива унищожителни начала, че вече всяка мислеща глава в Европа дори трепери и неволно се пита къде е нашата цивили-

ОТ КОНЧИНАТА НА ПИСАТЕЛЯ РЕЛИГИОЗЕН МИСЛИТЕЛ

зация? Европейската цивилизация стана призрак, който наистина никой засега не е видял, и ако са се опитвали да я хванат с ръце, тя се е разпадала. И прогресът, той също е съществувал, докато не са мислили за него, а когато започнаха да го ловят, и той се разпадна.

***

Защо ви се е сторило, че съм възпял и нашето гнусно, както се изразявате, духовенство? Нима от думите ми, че проповедникът от източната Църква е длъжен да проповядва с живота и делата си? И откъде у вас е този дух на омраза? Аз познавах много глупави попове и мога да ви разкажа множество смешни вицове за тях, може би повече, отколкото вие. Затова пък съм срещал и такива, на чиито подвизи и свят живот съм се дивил и съм виждал, че те са създаване на нашата източна Църква, не на западната. Така че не съм си и помислял да възпявам духовенството, опозорило нашата Църква, а духовенството, възвисило нашата Църква.

***

Вие отделяте Църквата от Христос и християнството, същата Църква, същите пастири, които с мъченическата си смърт са запечатали истината на всяко Христово слово, които с хиляди са загинали от ножа и меча на убийците с молитва за тях и накрая са уморили и палачите си, тъй че победителите са паднали в краката на победените и целият свят е изповядал това слово. Тези същите пастири, тези мъченици епископи, изнесли върху плещите си светинята на Църквата, вие искате да отделите от Христос, наричайки ги несправедливи тълкуватели на Христа. Кой тогава според вас може по-добре и по-вярно да изтълкува сега Христос? Нима това са днешните комунисти и социалисти, обясняващи, че Христос е наредил да се отнема имущество и да се ограбват ония, които са натрупали състояние?

***

Христос никъде никому не казва, че е нужно да се придобива, нещо повече – настоятелно ни заповядва да отстъпваме... Не бива да се съди за такива предмети, когато си получил леко журналистическо образование. Затова е нужно да се изучи историята на Църквата. Нужно е отново да се прочете с размисляне историята на човечеството от изворите, а не от днешните леки брошурки, написани бог знае от кого. Тези повърхностни енциклопедични сведения разхвърлят ума, не го съсредоточават.

***

Какво да ви кажа на острата забележка, че руският мужик не бил склонен към религия и че като говорел за Бог, той се почесвал с другата ръка по-долу от гърба, забележка, която вие с такава самоувереност произнасяте, сякаш вечно сте общували

* **Н. В. Гогол. Духовна проза.** Превод от руски: Таня Атанасова. Редактор и послеслов: Людмил Димитров. Съставител: Тони Николов. Изд. Фондация „Комунитас“, София, 2012.

В настоящия сборник са представени творби на Н. В. Гогол (1809 – 1852) от последните десетина години от живота му, които не са известни на българската читателска аудитория и се превеждат за първи път у нас. Те разкриват руския класик като православен мислител, автор на „Размисли върху Божествената Литургия“ (текстът е публикуван след смъртта на Гогол), както и на поучения и молитви. Заедно с познатите у нас „Авторска изповед“, части от книгата „Избрани места от преписката с приятели“ и откъса „Рим“, допълващи единството на книгата, „Духовната проза“ на Гогол може да бъде онова „Зерцало“ (огледало), в което се отразяват в пълнота неизговорените още смисли на предшествашите го знаменити художествени произведения.

За основа на българския сборник служи руското издание „Духовная проза“ от 1992 г. (с редактор проф. В. Воропаев, понастоящем председател на Гоголевската комисия към Научния съвет на РАН „История на световната култура“).

с руския мужик? Какво да кажем, когато толкова красноречиво говорят хилядите черкви и манастири, покриващи руската земя? Те се строят не с даренията на богатите, а с бедните лепти на сиромаси, от същия народ, за който казвате, че с неуважение се отнасял към Бога, и който споделя последната си копейка с бедните и с Бог, търпи горчива нужда, за което знае всеки от нас, за да има възможност да принесе усърдното си подаяние на Бога. Не, Висарион Григориевич, не бива да съди за руския народ онзи, който е живял живот в Петербург, занимавайки се с леки вестникарски статийки и с романите на ония френски романисти, които са толкова пристрастни, че не искат да видят как истината изхожда от Евангелието и не забелязват колко уродливо и пошло те изобразяват живота.

***

Още нещо – изуми ме храбрата ви самонадеяност, с която казвате: „Аз познавам нашето общество и духа му“, и гарантирате за това. Как може да гарантирате за този ежеминутно променящ се хамелеон? С какви данни вие можете да удостоверите, че познавате обществото? ... Като живеете почти без досег с хората и света, като водите един мирен живот на журналистически сътрудник, зает постоянно с фейлетони, как да имате понятие за това огромно страшилище, което с неочакваните си прояви ни улавя в капана, където попадат всички млади писатели, разсъждаващи за целия свят и човечеството, когато и около нас има достатъчно грижи... Напоследък срещам много прекрасни хора, които напълно са се объркали. Едни смятат, че с преобразования и реформи, обърнати по такъв или онакъв начин, може да се поправи светът; други мислят, че с помощта на някаква особена, доста посредствена литература, която вие наричате белетристика, може да се въздейства върху възпитанието на обществото. Но нито безпорядките, нито горещите глави няма да докарат благосъстоянието на обществото до добро. Никакви конституции не могат да оправят броженето вътре. Обществото се образува от само себе си, обществото се формира от единици. Необходимо е всяка единица да изпълни своето задължение. Нужно е човек да си спомни, че той съвсем не е едно материално говедо, а е висок гражданин на високото небесно гражданство. Докато той поне малко не заживее живота на един небесен гражданин, дотогава няма да има порядък и земното гражданство.

***

Казвате, че Русия дълго и напразно се е молила. Не, Русия не се е молила напразно. Когато се е молила, тя се е спасявала. Помолила се е през 1612 г. и се е спасила от поляците; помолила се е през 1812 г. и се е спасила от французите. Или вие наричате молитва това, че една стотица се моли, а всички останали гуляят презглава от сутрин до вечер, залагайки последното си имущество, за да се насладят на всички комфортни, с които ни снабди тая безредна европейска цивилизация?

***

Литераторът съществува заради друго. Той е длъжен да служи на изкуство, което внася в душите в света висша примиряваща истина, а не вражда, любов към човека, а не ожесточение и омраза. Захванете се отново за своето поприще, от което се отдалечихте с лекомислието на юноша. Започнете отново да се учите. Заловете се за онези поети и мъдреци, които възпитават душата... Спомнете си, че сте се учили оттук-оттам, без да завършите дори университета. Възнаградете се с четене на големи съчинения, а не на съвременни брошурки, писани от разгорещен ум, отклоняващ от правдивия поглед.“

Гоголь, Н. В. Полное собрание сочинений в 14-х томах. Л.: Изд-во Академии наук СССР, 1952. Том 13, «К № 200», с. 435 – 446.

Евтимий Търновски и Паисий Хилендарски:

Никоleta ИЛИЕВА – спец „Българска филология“, II курс

В студията „Домашни извори на „История славянобългарска“ (1962) Надежда Драгова убедително доказва, че при съставянето на книгата си Паисий Хилендарски ползва различни старобългарски книжовни съчинения. В манастирите на Света гора монахът е имал достъп до средновековни ръкописи, които е изучавал внимателно, преди да състави своята историческа версия за българските царе, светци, будители. Такъв основен негов извор е *Житие на св. Иван Рилски* от Евтимий Търновски.

Защо Паисий се доверява на авторитета на Евтимий Търновски?

Как се позовава на неговото съчинение?

Но преди това кой накратко е Евтимий Търновски?

Литературната история ни учи, че Патриарх Евтимий Търновски е представителна фигура на българската култура през XIV век. **Като духовник** Евтимий провежда богослужебна реформа; оставил ни е памет и като народен пастир, призван да поучава, да се грижи за българите, които е водил по пътя към усъвършенстване и просветление. Морална опора и защитник на християните в тежките времена преди завладяването на Балканите от османския завоевател, Евтимий е уважаван и извън пределите на своето отечество: разполагаме и с данни, че видни балкански духовници често се допитват до него. Това, което още знаем в очертаното проблемно поле, е, че Евтимий Търновски е последният патриарх на Второто българско царство.

Патриарх Евтимий Търновски се изявява и **като книжовник**. Той създава *Търновската книжовна школа*, налага правописна реформа, въвежда у нас високия изящен стил, наречен „плетение словес“. Знайно е и че пише писма, съставя послания, оставил ни е и житийно-панегирични съчинения, също и химнографски служби.

Житията и похвалните Евтимиеви слова са образец за това как трябва да се пише за светите отци през Средновековието. Важен детайл от съчиненията на Евтимий е присъствието в тях и на „царската тема“. Като вплита фигурите на царете в житията си, средновековният български книжовник дава пример какъв трябва да бъде владетелят: да е ревностен и благочестив християнин; да е отдаден на аскетичното живеене; да е милостив; да е щедър. **Така Евтимий Търновски разгръща идеите на политическия исихазъм, който настоява, че църковната власт трябва да доминира над светската.** Задълбочено и с увлекателен стил животът и приносът на Патриарх Евтимий е описан в едноименната монография на Климента Иванова (1986), а за нашето проучване приведени данни са достатъчни.

Паисий Хилендарски не е знаел всичко, което вече представих; той не е успял да открие достатъчно биографични сведения за ролята, която средновековният патриарх изиграва за българите непосредствено преди османското нашествие, защото към средата на осемнадесетото столетие България не разполага с повече свидетелства. Затова и в „История славянобългарска“ са допуснати грешки относно времето, в което е живял българският средновековен духовен водач. Ако Паисий беше открил детайли из живота на Евтимий, той вероятно щеше да ги вплете в своята книга, което щеше да дообогати историческото й повествование. Но макар че не знае много, светогорският монах с душата си ще да е разпознал, че предшественикът Евтимий е оставил светла диря, сътворила стойностното в националната ни съдбовност. Затова се позовава именно на *Житието на св. Иван Рилски* от Евтимий. За

да сме коректни, ще изтъкнем и че в „История славянобългарска“ Паисий не цитира изрично този свой възлов домашен извор (както например нарочно е посочил Мавро Орбини и Цезар Бароний като свои чужди извори). В цитираната студия на Н. Драгова обаче се извличат безспорни аргументи, че тъкмо това от наличните четири жития (*Кратко проложно житие; Безименно житие; Житие от Георги Скилица; Житие от Евтимий Търновски*) е прекият извод на Паисий. Ще систематизирам наблюденията на Н. Драгова, които ни помагат да се оттласнем нататък. Изследователката подчертава, че в описанията на житейския път на Иван Рилски в четирите източника има и сходства, също и различия, които се диктуват както от поставените цели, така и от повелите на времето, когато е съставено всяко от тях. Така например в *Проложното житие* и в *Житието от Георги Скилица* е пропуснат епизодът с посещението на цар Петър при св. Иван Рилски, който пък се среща у Паисий. Монахът историописец използва като извор *Житието от Евтимий Търновски*, настоява с право Драгова, а не *Безименното житие*, защото именно в първото от посочените се съдържат вести за разменени писма между царя и светеца: писма, които документират назидателната и поучителната роля на духовника – детайл, който всъщност не откриваме в *Безименното житие*. Историкът на възрожденска България дори използва точната дума, която е вписал и Евтимий Търновски за **писмо**, без да търси неин еквивалент на новобългарски език, а изводът е:

„Паисий акцентува на този момент и гради върху него тезата си за връзката на духовния водач и мирския управител, за въздействието на пустинника върху мислите на владетеля“ (Надежда Драгова, 1962).

Приемаме за правдоподобни търсенията на медиевиста и паисиеведа Н. Драгова, доверяваме се и на предложената

от нея задълбочена текстологична съпоставка на извора и текста, който го ползва. А логиката на нашето писане извиква да поставим и въпроса: **Защо Паисий избира да историзира тъкмо св. Иван Рилски?** Избира го, тъй като Иван Рилски е един от най-тачените български светци не само през Средновековието, но и в Паисиевото съвремие. **Паисий обаче не представя св. Иван Рилски в самостоятелен микросюжет, а подбира отделни фрагменти от извора, при това ги вгражда в пространния микросюжет за господаруването на цар Петър – син на цар Симеон:**

„След него [цар Симеон – бел. Н. И.] се възкачил на престола син му Петър, но не бил щастлив във войните, както преди това неговият баща. Бил приятел на гърците и покорлив. От това време българският скиптър отслабнал поради несъгласието и малодушието Петрово. Само в едно бил много щастлив, че по време на неговото царуване просиял светият преподобен наш отец Йоан Рилски и поради голямото благоговение, което имал към светия отец Йоан, ходил в Рилската пустиня, за да го види и беседва с него. Но понеже местата били неудобни за вървене поради дълбоките дебри и високите хълмове, не могъл да види светия отец, но с молба получил от светеца писмо. Така имал това писмо за голяма душевна полза.“

Видно е, че според Паисий самият цар Петър не е от прославилите се средновековни български владетели – в оценката на историка владетелят дори не е достоен воин, какъвто е бил цар Симеон. Цар Петър, в отличие от войнствените си предци, които са се сражавали, за да отвоюват нови територии в полза на България, е неблагоприятен – преклонил глава пред Византия. Безславното

Св. Иван Рилски. Стенопис в Рилския манастир

за извора и „бягството“ от него

цар-Петрово владичество в „История славянобългарска“ се компенсира от присъствието на фигурата на Иван Рилски – **именно това свято присъствие в царския микросюжет е онова, заради което главно е разказан.**

Ако прочетем синхронно *Житие на св. Иван Рилски* и „История славянобългарска“ ще разпознаем колко различни са идеологическите и концептуалните опори на двата текста: на извора и на историческото съчинение, което го претворява. При Евтимий главното в епизода „Цар Петър – св. Иван Рилски“ е белязано от духовното присъствие на светия отшелник, а писмото, което светецът пише, детайлизира профила на благослучния владетел. В отличие от извора Паисий пропуска немалко от богоугодното битие на светеца, историкът не допуска и пряка среща между светското и религиозното, каквато откриваме в *Житието* от Евтимий:

„Светият отец направи дим като стълб до небето, цар Петър видя неговия знак, а светецът погледна шатрата на царя и двамата прославиха Бога, и се поклониха един на друг.“

„История славянобългарска“ не задълбава и в чудесата, които Иван Рилски е извършил според Евтимиевото *Житие*, където:

• **Светецът дава на деветима ловци един хляб и те се наситят с половината** („Понеже [Св. Иван Рилски – бел. Н. И.] с окоето на душата си видя, че не са яли от пет дни, предложи им трапеза и с един малък хляб любезно ги нагости. Който насити пет хиляди души с пет хляба, Той и тук насити девет души с един хляб! И, о чудо, както там останаха доста трохи, така и тук остана половин хляб!“);

• **С молитви Св. Иван Рилски избавя мирянин, измъчван от демон** („Облян в сълзи, въздъхна от дълбините на сърцето си и рече: „Боже, Комуто се покланяме в Света Троица, Който си сътворил всичко видимо и невидимо, от Когото всичко се бои и трепери, помилвай Своето създание, Господи, и не поради нашата праведност, но поради Твоята благодат и щедрост не оставяй този човек още дълго да бъде измъчван! Не съм достоен, благий Господи, да произнеса твоето пречисто име с моите нечисти и скверни устни, обаче призовавам Те на помощ, като се надявам на Твоята благодат! Защото Сам си обещал с клетва на устата на Твоите слуги пророците, че не искаш смъртта на грешника. Затова всички припадаме пред Тебе и Те молим: Послушай ни от Твоето небе, защото си благословен във вечни векове амин.“ Като се помоли така, веднага демонът излезе от човека и той стана здрав и славеше и хвалеше Бога“);

• **Мощите на рилския отшелник изцеляват болните** („И веднага бързо узнаха на всякъде за смъртта на преподобния и всички се стичаха на гроба му да видят сверхестествено видение: тялото му без никакво изменение излеждаше като заспало и издаваше неизречено благоухание. Недъгавите се молеха, просеха изцеление и се радваха, като се освобождаваха от своите болести. След като минаха 40 дни, светецът се яви на старшия си ученик насън, като заповяда да погребат тялото му в земята. Като стана от сън, той изпълни на дело заповедта. И оттогава скъпият гроб се превърна в извор на чудеса за пристъпващите с вяра.“).

Естетиката на старата литература поставя като възлов епизода със страданията на светците в името на Бог и чистотата на вярата. У Паисий естетическата мяра вече е друга: той само споменава, че св. Иван Рилски преминава през изпитания в Рилската пустиня. Макар че е монах, Паисий живее в друго време – **XVIII век, когато**

теоцентризмът бавно изтънява, за да бъде изместен от етноцентризма, който поставя в центъра не Бог и неговата Църква, а народа на всички българи. Оттук и „бягствата“ на Отец Паисий от вестеното в извора; оттук и Паисиевата оригинална версия в тълкуването за ролята на все същия средновековен български светец. При Паисий цар Петър – политическият водач на всички българи, т.е. светският водител, става повод да се представи светецът, вместо да е обратното, както е в извора. В „История славянобългарска“ светецът е важен, но не толкова заради онова, което е извършил, за да угоди на своя Бог, а най-вече заради делата му, посветени на обичайния български народ. Йеромонах Паисий Хилендарски ползва *Житието* на Патриарх Евтимий

Търновски, **но не в опорите на жанровата му направа**, а само дотолкова, доколкото му служи като аргумент за нетленността на българската религиозна култура.

Показателен у Паисий в посоката на новото му мислене е и „пробускът“ на задължителното за жанра *житие* от времето на Евтимий спомняне на благочестивите родители на светеца. В микросюжета за цар Петър в „История славянобългарска“ е отделено немалко място на самия Рилски манастир, където се съхраняват мощите на светеца, а е така, защото именно там българите, угнетени от робството, могат да съзрат надежда, за да подсилат вярата си в избавлението. Така акцентът в първата новобългарска история вече пада върху общностното – такъв е новият естетически подход, изначално явен от Паисий, който след него е валиден и за цялото Българско възраждане.

Видно е, че разминаванията между извора и книгата, която го ползва, са доста съществени: двете съчинения аксиологизират опорите на две различаващи се културни епохи: докато търновският патриарх цели да утвърди култа към рилския отшелник, за да подчертае водещата роля на църквата – крепител и наставник на светската власт

през Средновековието, то възрожденският монах има друга задача, **фиксирана не толкова в божественото, колкото в мирското.** Разбира се, и двамата книжовници се стремят да възвеличат светеца, но при Евтимий важни са политическата и нравоучителната тенденция, а при Паисий доминират патриотичната и публицистичната нагласа. Паисий пресътворява забравеното за св. Иван Рилски:

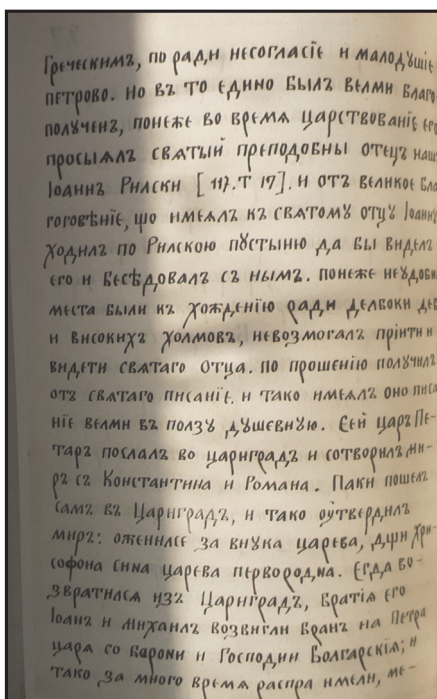
- за да не се „мами“ българинът по чуждото;
- за да не се срамува от своето.

Така свети Паисий Хилендарски най-рано у нас превръща църковната ни история в придатък на светската, защото тъкмо той пръв осъзнава, че изворът е важен, но дотолкова, доколкото може да послужи на възбуждащата се България.

Текстът е подготвен под научното ръководство на доц. д-р Мила КРЪСТЕВА

Проигумен Паисий Хилендарски. Художник: отец Методий. Място на съхранение: Зографски манастир, Св. гора Атонска

Страница от оригиналната „История славянобългарска“, в която Паисий представя микросюжета „Цар Петър – св. Иван Рилски“

Доц. д-р Йордан Костурков:

Последният ми творчески период ще бъде писането на романи – отлагах това цял живот, но сега ще му се посветя

Научих се сам да чета като много малък. Гледах хората, че четат, и още помня един дядо, който държеше книга и мърдаше устни. Попитах какво прави и ми казаха, че чете. И реших и аз да се науча да чета и го направих. Вече в училище имах един много талантлив съученик, който рисуваше, беше и добър шахматист и пишеше шеговити стихчета. Тогава се питах дали и аз не мога да пиша, но се оформих като писател в гимназията, когато се записах в литературен клуб. Там се срещнах с Владо Янев, който беше нещо като тартор на кръжока. После се записах в избран от мен литературен клуб, в който имах и по-възрастни писатели – Петър Манолов, Георги Стоянов, Янко Добрев... Там канеха да гостуват много известни творци и например мои ученически работи са чели Ефрем Каранфилов и Цветан Стоянов. Бяха ми написали после ръкописно мненията си. Моя ученическа творба похвали и Николай Кънчев и след години

все ми казваше, че сигурно сме приятели, защото е дал за пример нещо, написано от мен още като юноша. Станах професионален писател още на 16 години, защото започнах да печатам и получавах хонорари. Давах по 10 лв. на публикация, може би те се равняват на сегашните 100 лв. Бяха достатъчно пари, за да си позволиш да отидеш и на кръчма, и аз често ходех в едно заведение, на което казваха Мачу Пикчу – там ходеха Илия Йорданов, Благой Батаклиев, Рашко Сугарев, Божана Апостолова, Малина Томова и още много поети... Такава беше средата, но аз си мислех, че за да ме забележат, трябва да отида в София.

В началото исках да кандидатствам външна търговия, това беше много модерно, но се провалих на политическия изпит. Трябваше да пиша нещо за класите и класовата борба и после баща ми отиде да провери какво съм направил и ми каза: „Чиста двойка, не се занимавай повече!“. Но ме приеха класическа филология и се готвех да се запиша, но се освободи едно място в английска филология и аз избрах него. Така завърших тази специалност в Софийския университет. Като ученик печатах много – в „Отечествен глас“, „Комсомолска искра“, в София – в списание „Родна реч“ и вестник „Средношколско знаме“. Преди година-две с интерес установих, че имаме творби на една и съща страница с Виктор Пасков, тогава не съм го познавал, после станахме близки. В университета

Пловдив стана моят град, интересен ми е, знам за него много неща, които и кореняците не знаят, но малко си останах като в един филм – „Свой сред чужди, чужд сред свои“.

започнах да пиша разкази. Имах един приятел, който ми каза: „Ако имаш талант на разказвач, това ти е гарантирано, а в поезията има мода, нещата се променят и ако не ги следиш постоянно, нямаш шанс“. Написах един-два разказа и попаднах на конкурс точно за разказ във вестник „Вечерни новини“. Занесох единия разказ на редактора, той го хареса и започна да ме подпитва кой съм аз, да не би да съм някой известен млад писател, когото не познава. Попита ме и дали съм член на Съюза на българските писатели, казах, че не, и той ми обясни, че публикуват творби основно на членове на съюза. Така че първите ми разкази бяха публикувани в

Пловдив, после издадох и първата си книга. И сега бих писал разкази, но те се публикуват предимно във вестници и списания, а те постепенно изчезват. За последно публикувах разказ в българското издание на „Гранта“, но то вече не излиза. А и твърдо съм решил, че последният ми творчески период ще бъде писането на романи – отлагах това цял живот, но сега ще му се посветя.

В годините назад съм работил много като редактор, което сега преценявам малко като загуба на време. Веднъж опитах да сменя попрището си – да

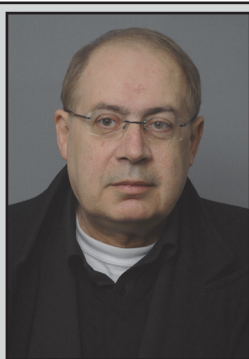
започна като директор на пловдивския клон на голяма спедиторска английска фирма, която навлизах в България. Започнах обучение и видях, че куриерските фирми не са за мен.

Попаднах случайно в Пловдив, аз съм роден в Пазарджик, баща ми беше аптекар и в един момент беше мобилизиран и пратен да работи в Пловдив. Извадихме късмет и се настанихме в жилище в абсолютния център – на Джумаята, там прекарах част от детството си. Приятно ми е в Пловдив, тук имам много приятели, но може би сякаш да имам повече шансове, ако бях останал в София, както планирах, когато пишех първите си стихове. Тогава имаше жителство и за да останат в София, хората се заселваха в малките селища наоколо, женеха се за софийнки... Аз нямаше как, вече бях женен. Не бях ценен кадър и по партийна линия, така че не се получи. И Пловдив стана моят град, интересен ми е, знам за него много неща, които и кореняците не знаят, но малко си останах като в един филм – „Свой сред чужди, чужд сред свои“.

Наградата „Пловдив“ е чест за мен. Бях номиниран заедно с Владимир Янев и Иван Теофилов, Владо се отказа. Теофилов е роден в Пловдив, но хем е от Пловдив, хем от десетилетия не живее тук и аз спечелих. Предложи ми покойната вече директорка на библиотека „Иван Вазов“ Радка Колева, а ми я връчи Николай Заяков, който също почина по-късно. На церемонията седяхме един до друг и той ми каза: „Ще връчвам наградата за литература, знаеш ли кой печели?“. Отговорих му, че аз. Беше мила случка.

Текстът е от книгата на журналистката Ваня Драганова „Пловдив и смисленостите. 9 истории за принадлежност“.

Доц. Йордан Костурков е носител на наградата „Пловдив“ за сборника с разкази „Добри момчета, лоши момичета“ през 2009 г., има същия приз и за художествен превод. Завършил е английска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Бил е редактор в издателство „Христо Г. Данов“ в Пловдив. От 1991 година преподава английска и американска литература в Пловдивския университет. Автор е на книгите с разкази „Малка е Троя“, „Без условности“, „На другия бряг“, „Откриването на сезона“, „Пощенски коне“, „Носталгия“ и „Добри момчета, лоши момичета“. През 2020 и 2021 г. издаде романите си „Болка, или Немият лебед“ и „Лятна история“.

НОВИ ЕЗИКОВИ КУРСОВЕ

Центърът за езици и интеркултурна комуникация при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ стартира нови езикови курсове по: английски, немски, руски, френски, италиански, испански, португалски, китайски, корейски, полски, чешки, сръбски, хърватски, гръцки и турски език.

Сред предложенията с руски език е и съботен детски курс за ученици от 1. до 5. клас.

Записването е до 4.03.2022 г. при Светлана Попчева в кабинет 369 (3. етаж в сградата на Ректората), на телефони 032/261 238 и 0888 16 06 15 или на имейл sportcheva@abv.bg.

Семинар, посветен на семейството като основна градивна единица на обществото

Пловдивският университет бе домакин на семинар на тема „Семейството – основна градивна единица на обществото“, който се проведе в онлайн формат на 8 февруари 2022 година. Модератор беше д-р Петър Граматиков, главен експерт в Дирекция „Социална политика“ към община Пловдив, православен богослов, доктор по теология (обща църковна история). Той беше един от тримата водещи лектори на семинара, а лекцията му беше посветена на семейството като приоритет на социалната политика на община Пловдив за периода 2020 – 2021 г.

„Бракът като основа на семейството. Предимства и предизвикателства“ бе темата на лекцията, която представи Стоян Георгиев – сертифициран фамилен психотерапевт от Международната асоциация на фамилен психотерапевти, създател на сайта *Semeistvo.bg* и председател на Асоциацията за интензивно семейно консултиране – организация, специализирана в работа с индивиди и семейства. Често търсен е по въпроси, свързани със семейните взаимоотношения и отглеждането на децата. Автор е на книги и материали, посветени на семейството, за водещи български медии и е имал възможността да консултира лично над 1000 души. Автор на българския бестселър „30 въпроса от родителството“, отпечатана в тираж над 10 000 броя.

Третата лекция бе посветена на „Бракът и семейството в юдаизма“, а нейният автор Алекс Леви е представител за региона на община Пловдив на Централния израилтянски духовен съвет – България. Той е роден през 1996 г. в Пловдив. След като завършва през 2015 г. в Австрия, се завръща в България, за да работи с общността и в сферата на социалните дейности и политики.

Ето някои факти и тенденции, които бяха представени от д-р Петър Граматиков за община Пловдив, където се предоставят 60 социални услуги и са обхванати над 4000 лица и семейства. От тях 90% са делегирани от държавата дейности, с общ брой потребители 1391 лица и 620 служители.

Със своята добре развита социална инфраструктура община Пловдив подкрепя лица и семейства, при които има установен риск от социално изключване. Функциониращите центрове за обществена подкрепа, центрове за социална рехабилитация и интеграция и дневните центрове за деца са напълно безплатни и достъпни за всички желаещи да ползват услугите им. От всички услуги в общината 30 са насочени към деца и техните семейства.

Според Бялата книга за ефективна подкрепа чрез предоставяне на социални услуги уязвими са онези лица и групи от хора, които търпят ограничения по отношение на участието им в социалния живот и ползването на социални права. Уязвимите групи не успяват да получат достъп или да се възползват от възможностите, които предлагат обществото и икономиката, стават жертва или попадат в ситуация на риск от маргинализиране и социално изключване. Причините за това са различни: живот в крайна бедност или ниски доходи и материални лишения; влошени финансови условия; социални и психологически фактори; недостъпна среда; здравни и възрастови проблеми; липса или недостатъчни социални умения и образование; отношение към тях, основано на предразсъдъци; липса, ограничен достъп или неадекватни услуги и т.н.

В резултат на анализа на посочените по-горе фактори, които пораждат риск за различни групи от населението, се обособяват няколко ключови рискови групи, които са обект на въздействието на развитата мрежа от социални услуги. За да превъзмогне индивидът ситуацията на риск, често е необходима подкрепа и за семейството му. Така например превенцията на изоставянето на деца и реинтеграцията им в семейна среда често изисква подкрепа за семейството, за да излезе от кръга на бедност и/или за да се изгради родителски капацитет. При взаимопомощта като основен ресурс за подпомагане и семейството като мрежа за подкрепа често хората в риск поставят в неравностойно положение цялото домакинство/семейството. Подкрепата за човека в риск често трябва да обхваща и мерки, насочени към семейството му. Анализът на групите в риск очертава и съпътстващи групи, които се нуждаят от подкрепа. Във фокуса на социалните услуги, които се предоставят в община Пловдив, освен децата са следните уязвими групи: хора с увреждания и възрастни хора.

Към днешна дата целта на общината е създаване на модерни и адекватни на нуждите услуги, които да са в помощ на семействата. Отношението към хората в социалните услуги е от първостепенно значение и е извън социалните ресурси, които те предоставят.

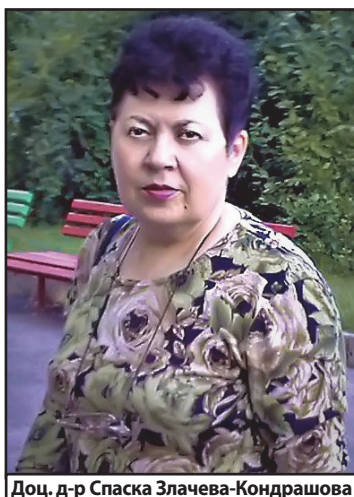
Д-р Граматиков напомни, че община Пловдив предоставя възможност на студенти да получат практически ориентирана подготовка в социалната сфера.

IN MEMORIAM

Напусна ни доц. д-р Спаска Злачева-Кондрашова

На 1 януари 2022 г. българската русистика загуби доц. д-р Спаска Злачева-Кондрашова, уважаван учен и университетски преподавател. Целият ѝ професионален път е свързан с Катедра по руска филология на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, където работи четири десетилетия и израства в академичната йерархия от асистент до доцент.

Научните интереси на доц. д-р Сп. Злачева-Кондрашова са фокусирани върху морфологията на прилагателните имена и категорията степен, като на тези проблеми тя посвещава и голяма част от публикациите си. Под научното ръководство на проф. д.ф.н. Стефана Димитрова през 1994 г. Сп. Злачева-Кондрашова защитава докторска дисертация на тема „Имена прилагателные с префиксами пре-, наи-, раз-, сверх-, ультра-, архи- в русском языке в сопоставле-

Доц. д-р Спаска Злачева-Кондрашова

нии с българским“, а през 2002 г. се хабилитира за доцент с труда си „Грамматическая, лексико-грамматическая и функциональная ономимия в современном русском языке в сопоставлении с современным болгарским языком“. Дълги години доц. Сп. Злачева води занятия по практически руски език, чете лекции и води семинарни занятия по морфология на съвременния руски език.

В спомените на своите колеги от Катедра по руска филология и Филологическия факултет доц. д-р Спаска Злачева-Кондрашова оставя ярък пример за човек, възплътил в себе си трудолюбието, добронамереността, всеотдайността и искреността.

Дълбок поклон пред светлата ѝ памет!

Гл. ас. д-р Енчо Тилев
Катедра по руска филология,
Дружество на русистите – Пловдив

II НАГРАДА

Разказ от Мартин Кръстев

ЗА ПРОЗА

Déjà vu*

Шофирах по мокрия асфалт. През септември често валеше тук. Всеки ден се случваха няколко на брой малки превалявания, чието времетраене не надвишаваше няколко десетки минути. Въпреки че бързо идваха и дори още по-бързо отминаваха, бяха достатъчно дълги, за да развалят плановете ти.

Всеки ден беше едно и също. Едно и сиво, бих казала. Всеки септември, месец преди началото на академичната година, прекарвах сама в стария апартамент на баща ми. Ставах рано сутрин, точно в 7:30. Правех сутрешните си йога упражнения на терасата, докато все още хладният сутрешен въздух гъделичкаше загрятото ми от съня тяло. Точно в 8:13 приключвах тренировката си и започвах първият кратък дъжд за деня, който всеки път спираше, преди да излезе от банята. Все още по хавлия, пиех кафето си и танцувах на музиката, която звучеше от старото радио в ъгъла на стаята. После идваше време за закуската. Плодове, най-често ябълки и малко йогурт. Докато дойдеше време за обяд, винаги четях поезия, на фона на втория тих дъжд за деня. Обичах вкуса на думите в мокрите утрини. На обяд слизах до близкия ресторант и вземах храна за мен и за милата старица от долния етаж, с която ежедневно споделях обедата си. Докато третото преваляване за деня изпълняваше своята роля, тя ми разказваше истории от своята младост и ми белеше ябълки. После се прибирах вкъщи и дълго избирах какво да облека, но накрая винаги се спирах на една и съща дълга тъмнозелена сатенена рокля. Къдрых тъмнокаменните си коси. Гримирах се. Пръсках се с любимия си парфюм. Не беше особено сладникаво. Миришеше на ябълки, цветя и младост. Накрая обухах белите си кецове и бяха надолу по стълбите. Бързо се шмугнах в малката си кола, надявайки се четвъртият дъжд за деня да не развали прическата, за която бях отделила твърде дълго време. Обикалях града до залез слънце, знаейки точно кога ще започне и спре да вали. Накрая се прибирах, поливах всичките цветя в апартаментата и заспивах в топлото си легло само за да се събудя утре и всичко да се повтори отначало. Но днес не беше така.

Светофарът на четвъртото кръстовище не работеше. Намалих и внимателно се огледах. Както винаги други коли нямаше на пътя. Дадох десен мигач и точно преди да навия волана, се огледах още веднъж. В далечината от лявата страна се виждаше острият покрив на висока къща. Не мисля, че я бях забелязвала преди. Замислих се. Малка новост в сивия септември щеше да ми се отрази добре. Смених светлинния сигнал на автомобила си и завих наляво.

Намирах се в края на града и улицата ставаше все по-тъсна, колкото повече карах по нея. Асфалтът определено имаше нужда от подновяване. Изведнъж ръцете ми сякаш по навик завъртяха волана и колата ми заобиколи дълбока дупка. Колкото повече се доближавах до къщата, толкова по-очарована оставах. Сградата определено беше голяма. Фасадата на третия ѝ етаж беше почти изцяло излющена. На втория беше избеляла, а на третия на места все още се виждаше напълно запазен тъмножълтият цвят. След няколко мига паркирах автомобила си пред къщата. Чаках дъждът да спре и внимателно я оглеждах през прозореца. Градината беше избуяла. Високи треви почти скриваха ниската бяла ограда и се катереха по дървената веранда. В единия край се виждаше малка беседка, чийто покрив беше пропаднал. Някои от прозорците на къщата бяха счупени, мръснобели пердетата се провесваха през тях. Определено никой не беше идвал тук от твърде дълго време.

Скоро дъждът спря, аз излязох от колата и я заключих. Пристъпих бавно към сградата. Нещо зеленикаво, закачено на малката бяла дървена порта, хвана погледа ми. Щом се приближих достатъчно, видях, че на тънък ръждясал пирон се беше закачило парче лъскав плат. Наведох се, внимателно отворих портата с една ръка, а с другата откахих парчето плат. Тъмнозелен сатен. Същия като роклята ми. Изведнъж силен звук, идващ от къщата, ме стресна. Бързо се изправих, погледнах по посока на шума и за части от секундата ми се стори, че на един от все още здравите прозор-

ци имаше тъмнокосо момиче. Силен вятър изтръгна парчето плат от ръката ми. Опитвах се да го хвана, но безуспешно, а щом отново погледнах към къщата, на прозореца нямаше никого. Сложих разрошените си кичури коса зад ушите си и поех дълбоко въздух. Сигурно нещо ми се беше привидало. Останах на място и погледах прозореца още няколко секунди. Да, определено това беше някаква измама. Сетивата лесно се лъжат. Тук нямаше никого освен мен. Издишах задържания си дъх и пристъпих бързо през малката порта. Неочакван шум зад гърба ми ме накара да се обърна, а на малкия ръждясал пирон се беше закачило парче от моята вече скъсана рокля.

Усетих как косъмчетата на врата ми настръхват, но сякаш нещо ме викаше и ме караше да продължа. Шепнеше ми с гласа на вятъра. Звънеше с листата на дърветата. Жужеше с насекомите в големите избуяли треви. Гледах рушачката се мазилка на къщата, докато вървях, и изведнъж се спънах в нещо обемно. Залитнах напред и стъпих с левия крак в кална локва, изцапвайки белия си кец. Ядосано въздъгнах и погледнах назад, за да видя къде се бях препънала. Голямото ябълково дърво беше разпуснало надалече своите дебели корени, които бяха повдигнали тясната калдъръмена пътека. Ярочервена ябълка привлече погледа ми. Изглеждаше вкусна. Сочна. Сладка. Любимият ми плод. Приближих се бавно и протегнах ръка към изкушаващия ме плод. В момента, в който усетих лъскавата обвивка между пръстите си, очите ми забелязаха кафеникавата змия, пълзяща по горния клон. Силен изкрещях и побягнах назад.

Спрях се чак когато усетих как гърбът ми среща голямата дървена врата на къщата. Краката ми бяха изтръпнали. Нямаше нищо на света, което да ме изплаши повече от змия. Клекнах и се свих, опитвайки се да нормализирам дишането си. Погледът ми бавно се премести от плодното дърво, което вече беше твърде далеч, за да видя дали влечугото все още е там, към калните стъпки, които бях оставила по белите дъски на верандата. Изведнъж вратата, на която бях облегла, се отвори и аз паднах назад. Тялото ми срещна твърдия и студен под. Изненадващото действие ме стресна и аз светкавично се изправих, правейки две стъпки назад. Изведнъж всичко утихна. Отникъде не се чуваше звук. Нямаше вятър. Листата не шумяха. Буболечките не се чуваха. Вътрешността на къщата беше сравнително мрачна и през отворената врата излизаше сив хлад, който полази кожата ми, но не това беше причината, която накара стомаха ми да се свие. По белите дъски, които продължаваха от верандата към вътрешността на къщата, имаше кални следи. От лява обувка. Същата, която нацапах преди секунди. Стъпките продължаваха напред по коридора и се качваха по витото стълбище. След като първоначалната шокова вълна утихна, усетих как бях впила ноктите си някъде. Погледнах към ръцете си и видях как стисках яркочервената ябълка. Бавно я придвижих към устните си, след което жадно отхапах от нея. Сладкият ѝ сок потече и изпълни устата ми и това сякаш ми даде смелост. Пристъпих решително и влязох в сградата, ритайки леко вратата след себе си.

Кожата ми беше настръхнала от хладината, която излъчваше тази стара къща. Стъпвах внимателно по витото стълбище, левият ми крак – идеално съвпадащ с калните следи по земята. Дъските скърцаха при всяка моя стъпка, но аз бях наострила слух, готова да чуя дори и най-лекия друг шум. Очите ми любопитно шареха по стените. Всичко тук ми се струваше толкова странно познато. Чудех се на колко ли години е тази сграда. Със сигурност имаше век, ако можех да съдя по архитектурата. Но нещо ми подсказваше, че беше много по-стара. Това не беше просто къща. Беше паметник. Символ. Светилище дори.

Колкото по-нагоре се качвах, толкова по-бледи ставаха стъпките. В една си ръка стисках ябълката, а с другата се придърждах по парапета. Стигнах до края на стълбището. Следите вече не се виждаха. Изведнъж усетих силна болка в показалеца на лявата си ръка и бързо я свих обратно към тялото си. По пръста ми имаше кръв. Погледнах парапета и видях голяма треска да стърчи от него,

* Текстът на Мартин Кръстев – спец., „Психология“, 3. курс, е отличен с втора награда в студентския литературен конкурс на вестник „Пловдивски университет“.

СТУДЕНТСКИ ЛИТЕРАТУРЕН КОНКУРС

Вестник

„Пловдивски университет“
обявява конкурс за:

**ПОЕЗИЯ – до пет
стихотворения;**

ПРОЗА – до три разказа.

В конкурса могат да участват всички студенти и докторанти от ПУ.

За всеки от двата раздела ще бъдат раздадени съответно по три награди. Материалите трябва да бъдат напечатани (на тях да са написани трите имена на студента, специалността и курсът, факултетният номер, e-mail и телефон за връзка).

Краен срок за получаване на творбите е 30 април 2022 година. Текстовете могат да бъдат изпратени по пощата на адрес: Пловдив 4000, ул. „Цар Асен“ № 24, в. „Пловдивски университет“; или на единия от следните два имейла: vestnik_pu@abv.bg / tiliotilev@uni-plovdiv.bg

За отчитането на резултатите и връчването на наградите ще има допълнителна информация.

Онлайн симпозиум на тема „ООН и седмицата на религиите“

Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“, редакцията на списанието „Свобода за всеки“ и глобалната междурелигиозна мрежа на United Religions Initiative проведоха на 4 февруари 2022 г. онлайн симпозиум на тема „ООН и седмицата на религиите“.

В събитието, посветено на Световната седмица за хармонични междурелигиозни отношения, която се отбелязва от 1 до 6 февруари 2022, участваха представители на различни религиозни деноминации и верски убеждения. Модератор на симпозиума беше доц. д-р Адриана Любенова, преподавател в катедра „Теология“ на Философско-историческия факултет на Пловдивския университет.

Глобалната седмица за хармонични междурелигиозни отношения се отбелязва всяка година през февруари. Целта е да се припознае „императивната необходимост от диалог между различните вероизповедания и религии и да се помогне за взаимното разбирателство и сътрудничество между хората“, както е записано в резолюцията на ООН.

Решенията на Генералната асамблея на ООН по случай тази световна инициатива са свързани още с поощряване на културата на мира и ненасилието, религиозното и културното взаимно разбиране, хармонията и сътрудничеството между хората, както и на междурелигиозния и межкултурния диалог за ликвидиране на вся-

какви форми на нетърпимост и дискриминация на основата на религия или убеждение.

Европейските лидери през декември 2010 г. подписаха в Брюксел Декларация за междурелигиозния и межкултурния диалог, поемайки ангажимент да подкрепят разпространението на идеята за междуконфесионална хармония в национален план в отделните европейски държави, както и различните глобални, регионални и субрегионални инициативи в тази посока.

В същото време е нужно да се погледне на подобен диалог не само от политическата му страна и като инициатива на ООН, но и от богословската и практичната страна: доколко и в какъв аспект междуконфесионален диалог е възможен, без да се минимализира и десакрализира вярата. Религията е търсене на Бога, абсолютната истина и на спасение на човешката душа; така стои въпросът доколко един междуконфесионален диалог в зададения контекст на тематичната седмица на една международна политическа инициатива би помогнал на това фундаментално човешко търсене.

Програмата включваше лекции на адв. д-р Виктор Костов; доц. д-р Адриана Любенова; д-р Петър Граматиков; гл. ас. д-р Атанас Терзийски и доц. д-р Николай Кочев; адв. Диана Радославова; Алекс Левки; Кемал Сюлейман Рашид; пастор Тони Еленков.

➔ От стр. 22

Déjà vu

обагрена в червено. Капка кръв се стече от пръста ми и капна на земята. Погледът ми се плъзна напред по големия коридор, а върху мръснобелия килим се виждаха малки тъмночервени капки. Знаех накъде трябва да вървя. Отхапах още един път от ябълката в дясната си ръка и тръгнах нататък.

Краката ми се движеха сами и ме доведоха до една масивна махагонова врата, по средата на която имаше ръждясала табела. Присвих очи и се опитах да разчета какво пише на нея, но без успех. Думите се бяха изтрили от времето. Само първите букви различих. А... С... Б... Погледнах дръжката и видях кърваво петно по нея. Знаех какво трябва да направя, сякаш вече го бях правила хиляди пъти. Отхапах още веднъж от ябълката и натиснах здраво дръжката.

Вратата изскърца силно и се отвори. Ярката светлина, идващата от стаята, ме накара да затворя очите си.

– Не, Ева! Не отново! – дълбок мъжки глас изпълни хладния въздух, а звукът на името ми ме накара веднага да отворя очите си. Пред мен се разкри изцяло бяла стая, в центъра на която се намираше голямо кожено кресло, а на него, облечен в тъмнозелен сатенен костюм, същия като моята рокля, седеше тъмноок, дългокос млад мъж.

– Кой си ти? – попитах с треперещ глас, правейки две крачки назад.

– Защо, по дяволите, отново скъса ябълката? – в гласът му се усещаше ярост. Погледнах отхапания плод в ръката си.

– Моля? – недоумявах нищо, но сякаш вече бях преживяла всичко това.

– Защо винаги късаш ябълката? – вече почти викаше.

– Кой си ти? – изкрещях в отговор.

– Не ме помниш, нали? – тихо промълви, а аз заклатих глава. – Няма как да ме помниш, защото скъса ябълката. Отново! – яростта вече беше заменена с тъга. – Не трябва да се срещнем тук. Тук, в Райската градина, не сме желани. Но ти не спиращ да идваш тук. Не спиращ да късаш ябълката и да я ядеш. Другаде трябва да се срещнем. Другаде!

– Не разбирам! – отвърнах объркана. В това нямаше логика.

– Аз съм Адам, Син Божий. – Той стана от креслото и бавно тръгна към мен. – А ти си Ева. Жена ми. Ти си част от мен. – Той разкопча самото си и вдигна бялата си риза. Отляво на гърдите му имаше голям розов белег. – От мене си създадена.

– Не! – стъпвах назад. – Това са някакви глупости. Кой си ти? – виках.

– Вече ти казах. – Той говореше спокойно. – Бог от кал ме мен създаде. А теб – от моето ребро. Живяхме в градината, а после ти откъсна ябълката и Бог ни нас пропъди. Живяхме стотици години и създадохме хората. Накрая, след като умрях, Господ за последен път ми се яви. Каза ми, че някога с тебе пак ще бъдем заедно. Каза да те чакам, че ти винаги ще ме намираш. – Той вървеше към мен с протегнатата ръка, а аз стъпвах уплашена назад. – И аз те чаках. Хиляди години. И ти ме намираше. Хиляди пъти. Но всеки път преди да стигнеш до мен, преди да ме срещнеш, откъсваш ябълката. Сърешаваш. И всичко трябва да започне отначало.

– Ти си луд! – изкрещях и се ударих в прозореца. Обърнах се и навън видях себе си, клекнала, гледаща парчето плат. За миг аз се изправих и погледнах нагоре, срещайки своя собствен поглед. Усетих как някой ме хваща и ме дърпа далече от прозореца.

– Надявам се този път да се върнеш назад! Моля те, върни се назад и не късай проклетата ябълка! – Той извика, взе плода от ръката ми и го хвърли настрани. Обърнах се в същата посока и зениците ми се разшириха. В далечния ъгъл на дългия коридор се издигаше висока почти до тавана купчина с нахапани ябълки. Някой вече изгнили, а други, като моята, почти напълно свежи. Усетих устните на младия мъж да целуват челото ми.

– Съжалявам, скъпа Ева! Знаем колко мразиш змиите, но само ти можеш да спреш себе си! – Той сложи пръстите си над очите ми.

В следващия миг, когато ги отворих, вече не бях в студения коридор, а лазех по голямото дърво. Видях как самата аз се пресягам към кървавочервената ябълка, висеща от клона под мен, и изсъсках, показвайки раздвоения си език. Не трябваше да късам ябълката.

Лекция, посветена на регулациите на лобизма

Доц. д-р Даниела ПАСТАРМАДЖИЕВА

На 16.02.2022 г. катедра „Политически науки и национална сигурност“ към Факултета по икономически и социални науки на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ проведе онлайн

лекция от поредицата публични лекции, които организира по актуални и значими теми. Темата бе „Ще последва ли България САЩ и ЕС в регулацията на лобистите?“ с лектори Дан Шомон, собственик на Dan Shomon Inc., и Корин Брадли, която е директор за връзки с правителството в Dan Shomon Inc.

Понастоящем компанията Dan Shomon Inc. представлява компании и организации, които правят бизнес по целия свят. Част от клиентите на фирмата са в списъка на 500-те най-големи компании в САЩ, като сред тях са Pfizer, Adobe, Broadcom/CA Technologies и Motorola. Фирмата разработва стратегии на компании в отношенията им с държавата, осъществява политическо консултиране, връзки с обществеността и развитие на международния бизнес.

В публичната лекция участие взеха преподаватели и студенти от катедра „Политически науки и национална сигурност“ от ПУ „Паисий Хилендарски“, от катедрите „Национална и регионална сигурност“ и „Международни отношения“ на Университета за национално и световно стопанство, представители на неправителствения сектор – Асоциация „Прозрачност без граници“, Асоциация на младите учени и на бизнеса. В събитието на платформата се присъединиха над 150 участници.

В лекцията бяха засегнати въпроси, свързани с регулаци-

ята и дейността на лобистките организации в САЩ, като беше направено сравнение с европейските практики. Изведени бяха основните елементи, които регулират дейността, а те са: правна рамка, достъп до база данни, санкции за неправомерна лобистка дейност, като беше посочено, че във всеки щат изискванията са различни, но всичко е в рамките на обща законово регулирана дейност.

Лекторите дадоха препоръки за изграждане на нормативна база в България с възможност да бъде приета до 2023 година, която би подпомогнала противодействието на корупцията, откритостта и прозрачността в публичните политики, публично-частно партньорство и бизнеса.

Направени бяха и предложения, насочени към създаване на държавна структура под формата на агенция, която да поеме функциите на регулиращ орган на държавната политика в това направление. Тази структура следва да изгради цялостна организация по нормативната рамка и управлението на лобистката дейност.

Акцент в лекцията бе поставен върху отрицателното влияние на ситуацията с COVID-19 върху лобистката дейност поради ограничаването на срещи, контакти, обмен на информация и развиване на лобистки прояви.

В дискусиата след лекцията се включиха студенти и преподаватели от катедра „Политически науки и национална сигурност“ при ПУ „Паисий Хилендарски“, от катедрите „Национална и регионална сигурност“ и „Международни отношения“ на УНСС и д-р Ваня Нушева от Асоциация „Прозрачност без граници“.

Ще последва ли България САЩ и ЕС в регулацията на лобистите?

16 февруари 2022 г.
16:00 ч.
Zoom

Дан Шомон
Dan Shomon Inc.

Корин Брадли
Dan Shomon Inc.

На среща с Китай в университетската библиотека

Д-р Елица МИЛАНОВА

На 1.02.2022 г. източните народи посрещнаха годината на Черния воден тигър с честване на Празника на пролетта Чундзие, който бележи началото на новата година по лунния календар. Датата на настъпването ѝ съвпада с второто наволуние след зимното слънцестоене. Всяка година преминава под знака на едно от дванадесетте зодиакални животни (мишка, бик, тигър, заек, дракон, змия, кон, коза, маймуна, петел, куче, прасе) и на една от

петте стихии (огън, вода, дърво, метал, земя), на които съответстват определени цветове.

Класна стая „Конфуций“ към Пловдивския университет отбеляза празника с инициативата „На среща с Китай в университетската“, организирана със съдействието на Университетската библиотека. В продължение на три дни студенти, преподаватели и служители имаха възможност да се докоснат до културата на Китай, като участват във фотосесия с реплики на традиционни исторически костюми. Усмивки, весела глъчка и добро настроение изпълниха читалните зали, които бяха преобразени в гримьорни и снимачни площадки. Докато се превъплъщаваха в древни красавици, величествени владетели или източни воители, посетителите научиха интересни факти за символиката на цветовете, формите и бродериите, за живота в древността и за повратни моменти от историята на Поднебесната империя, кодирани в развитието на модата.

Паралелно с фотосесията се проведе и благотворителна акция в помощ на семейството

на един от най-плодотворните преводачи с китайски език Петко Хинов. Петко Хинов, който ни напусна в началото на годината, остави четири малки деца. Дарителската кампания е стартирана от общността на българските китаисти, а средства могат да се изпратят и директно по сметката на съпругата на преводача:

Name: Li Xiao
IBAN: BG76STSA93001525650709
Bank: DSK Bank AD
SWIFT: STSABGFXXX

Екипът на класна стая „Конфуций“ благодари на посетите-

лите, които се включиха както в дарителската кампания, така и в инициативата „На среща с Китай в университетската“. Според източните вярвания тигърът е символ на силата и победата. Пожелаваме на всички тази година да бъдем здрави и успешни, да виждаме в житейските изненади шанс за развитие, да имаме сили да се борим за мечтите си и да побеждаваме страховете си! Очакваме ви на следващите събития на класна стая „Конфуций“, информация за които можете да откриете на фейсбук страницата ни.

